

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 9. novembrī
(OR. en)

15094/23

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 9. novembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 690 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI 2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 690 *final*.

Pielikumā: COM(2023) 690 *final*

Briselē, 8.11.2023.
COM(2023) 690 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

I. Ievads

ES paplašināšanās ir ilgtermiņa stabilitātes, miera un labklājības virzītājspēks visā kontinentā. Dalība ES ir **ģeostatēģisks ieguldījums** spēcīgā, stabilā un vienotā Eiropā, kuras pamatā ir **kopīgas vērtības**. Tas ir spēcīgs demokrātijas, tiesiskuma un pamattiesību ievērošanas veicināšanas instruments. Ticamas, uz nopelniem balstītas izredzes kļūt par ES dalībvalsti ir **būtisks pārmaiņu virzītājspēks**, kas stiprina mūsu kolektīvo drošību un sociālekonomisko labklājību. Tas ir svarīgs nosacījums izlīguma un stabilitātes veicināšanai Eiropas kontinentā. ES paplašināšanās ģeopolitiskā nozīme tika vēlreiz izcelta 2022. gadā: Krievijai uzsākot neprovocētu un nepamatotu agresijas karu pret Ukrainu, Moldovas Republika¹, Gruzija un Ukraina iesniedza pieteikumus, lai kļūtu par ES dalībvalstīm, un Eiropadome² atzina Ukrainas, Moldovas Republikas un Gruzijas Eiropas perspektīvu un piešķīra Ukrainai un Moldovai kandidātvalstu statusu. Kandidātvalsts statusa piešķiršana Bosnijai un Hercegovinai 2022. gada decembrī bija svarīgs solis, lai saglabātu paplašināšanās procesa dinamiku.

Patlaban Rietumbalkānu valstīm, Turcijai³, Ukrainai, Moldovai un Gruzijai ir **vēsturiska iespēja** cieši saistīt savu nākotni ar Eiropas Savienību. Pievienošanās ir un arī turpmāk būs uz nopelniem balstīts process, kas pilnībā atkarīgs no katras paplašināšanās partnervalsts objektīvā veikuma. Tāpēc paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm būs apņēmīgi jārikojas, lai īstenotu nepieciešamās reformas un panāktu konkrētu un ilgtspējīgu progresu, sākot ar **ES pievienošanās procesa pamatprincipiem**. Paplašināšanās politikas stūrakmeņi joprojām ir tiesiskums, jo īpaši tiesu iestāžu neatkarība un darbība, kā arī cīņa pret korupciju, pamattiesības, ekonomika, demokrātisko iestāžu darbība un valsts pārvaldes reforma.

Dalība ES ir **stratēģiska izvēle**. Partneriem ir stingri un nepārprotami jāpieņem un jāsekmē **ES vērtības**. Saskaņotība ar ES **kopējo ārpolitiku un drošības politiku** vairāk nekā jebkad agrāk liecina par kopīgām vērtībām un stratēģisko orientāciju jaunajā ģeopolitiskajā kontekstā.

II. SVARĪGĀKIE NOTIKUMI

Vienota reakcija uz Krievijas agresijas karu

Aizvadītos divus gadus iezīmēja **Krievijas agresijas karš pret Ukrainu**. Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā cilvēktiesību komisāra birojs (*OHCHR*) Ukrainā ir reģistrējis vairāk nekā 27 000 civiliedzīvotāju upuru, tostarp 9600 nogalināto⁴, un paredzams, ka precīzs bojāgājušo skaits būs daudz lielāks. Joprojām ir ļoti nepieciešama humānā palīdzība: 17,6 miljoniem cilvēku Ukrainā, proti, 49 % no kopējā valsts iedzīvotāju skaita⁵, un 6,2 miljoniem cilvēku valstīs, kuras uzņem bēgļus⁶, vēl aizvien ir vajadzīga daudznozaru

¹ Turpmāk "Moldova".

² [EUCO 24/22](#).

³ Atbilstoši Turcijas Republikas pieprasījumam attiecībā uz valsts oficiālā nosaukuma izmantošanu angļu valodā šajā dokumentā angļu valodā nosaukuma "Turkey" vietā izmanto nosaukumu "Türkiye". Šo administratīvo grozījumu piemēro tikai ES dokumentos izmantotajai nomenklatūrai, to nepiemēro ar atpakaļejošu spēku, un tam nav juridisku seku. Šī pieeja neskar dalībvalstīs izmantoto nomenklatūru.

⁴ Skatīti 2023. gada augusta beigās.

⁵ ANO Humanitāro jautājumu koordinācijas birojs, 2023. gada augusts.

⁶ ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos, 2023. gada septembris.

humānā palīdzība. Kara dēļ ir izpostīta un iznīcināta rūpniecības infrastruktūra un īpašumi, traucēta tirdzniecība, sarukuši ieguldījumi, novājināts cilvēkkapitāls un nodarīts milzīgs kaitējums videi.

ES reakcija uz Krievijas agresijas karu pret Ukrainu bija iepriekš nebijusi, vienota, apņēmīga un tūlītēja. Eiropas Savienības 27 dalībvalstis un to partnervalstis visā pasaulē **nosodīja neprovocēto un nepamatoto agresijas karu**. Tās rīkojās ātri, izolējot Krieviju politiski un ekonomiski, nosodot starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus un atbalstot pasākumus, lai panāktu atbildības uzņemšanos par kara noziegumiem un citiem pārkāpumiem, kas izdarīti saistībā ar Krievijas agresijas karu. Eiropas Savienība līdz šim ir pieņēmusi **11 vērienīgu sankciju paketes, kas vērstas pret Krieviju un Baltkrieviju**. Apliecinot savu nelokāmo atbalstu Ukrainai, ES turpina šai valstij sniegt plašu **humāno, finansiālo, ekonomisko un militāro atbalstu**. Izmantojot pieeju “Eiropas komanda”, ES, tās dalībvalstis un finanšu iestādes līdz šim ir **mobilizējušas 82,6 miljardus EUR** (2023. gada septembris; tostarp 25 miljardus EUR militārajā atbalstā), tostarp finansējumu, kas tika piešķirts bēgļu uzņemšanai Eiropas Savienībā. Padome līdz 2025. gada martam pagarināja pagaidu aizsardzības statusu cilvēkiem, kas aizbēguši no kara pret Ukrainu, tādējādi nodrošinot noteiktību vairāk nekā 4 miljoniem ukraiņu, kas pašlaik dzīvo ES. Reaģējot uz Krievijas veikto Ukrainas Melnās jūras ostu bloķēšanu, ES kopā ar Ukrainu un Moldovu kopš 2022. gada maija īsteno ES un Ukrainas solidaritātes joslas, kas savieno Ukrainu un Moldovu ar Eiropas Savienību, atvieglojot šo valstu tirdzniecību ar ES un pārējo pasauli, tostarp attiecībā uz tādiem svarīgiem produktiem kā graudi. Komisija atbalsta virkni pasākumu, lai uzraudzītu un reģistrētu videi nodarīto kaitējumu. ES turpinās atbalstīt Ukrainu tik ilgi, cik tas būs nepieciešams.

Eiropas Komisija kopā ar Ukrainu un G7 partneriem 2023. gada janvārī izveidoja **Daudzaģentūru līdzekļu devēju koordinācijas platformu**, lai koordinētu atbalstu saistībā ar neatliekamām Ukrainas finanšu vajadzībām un turpmāku ekonomikas atveseļošanu un atjaunošanu.

Eiropas Komisija 2023. gada jūnijā ierosināja īpašu vidēja termiņa finansēšanas instrumentu, kas nodrošinās Ukrainai saskaņotu, paredzamu un elastīgu atbalstu laikposmā no 2024. līdz 2027. gadam. Jaunais **Ukrainas mehānisms**⁷ atbalstīs centienus saglabāt makrofinansiālo stabilitāti un veicinās atveseļošanu. Plānots, ka 2024.–2027. gadā **mehānismam tiks piešķirtas** dotācijas un aizdevumi **50 miljardu EUR apmērā**.

ES arī pieņēma divus visaptverošus **atbalsta pasākumu kopumus Moldovai**⁸, jo īpaši nolūkā novērst Krievijas agresijas kara pret Ukrainu ietekmi uz valsti. Moldova ir saskārusies ar lielu bēgļu pieplūdumu no Ukrainas, strauji augošu inflāciju, energoapgādes apdraudējumu, gaisa telpas pārkāpumiem un daudzām naidīgām hibrīddarbībām, piemēram, inscenētiem protestiem, masveida dezinformācijas kampaņām un kiberuzbrukumiem.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu rada bailes plašākā reģionā, tostarp Gruzijā. Šajā kontekstā drošība un aizsardzība, hibrīddraudu un kiberdrošības draudu novēršana joprojām ir viena no prioritārajām ES un Gruzijas sadarbības jomām. Kopumā Gruzijas bruņotajiem spēkiem ar Eiropas Miera mehānisma starpniecību ir piešķirti 62 miljoni EUR.

⁷ 2023/0200 (COD).

⁸ [The European Union will grant the Republic of Moldova another EUR 250 million; Support Package for the Republic of Moldova.](#)

Eiropas Komisija 2022. gada decembrī ierosināja pieņemt **enerģētikas atbalsta paketi Rietumbalkānu valstīm** 1 miljarda EUR apmērā⁹. Ievērojamā enerģētikas atbalsta pakete, kas ir vērsta uz neatliekamām, īstermiņa un vidēja termiņa vajadzībām reģionā, palīdzēja Rietumbalkānu partneriem sākt mazināt atkarību no Krievijas fosilā kurināmā, paātrināt dekarbonizāciju un uzlabot reģiona energoapgādes drošību. ES pastiprināja atbalstu **kiberdrošības jomā**, arī ņemot vērā vairākus kiberuzbrukumus Rietumbalkānu valstīs. Eiropas Komisija 2023. gada jūnijā Briselē līdzorganizēja augsta līmeņa kiberdrošības konferenci.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir ietekmējis paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, jo īpaši Ukrainu kā agresijas upuri, un ES dalībvalstis, **radot būtiskas ekonomiskas un sociālas problēmas**. Saskaroties ar pieaugošo ārējo nestabilitāti, stratēģisko konkurenci un draudiem drošībai, ES ir uzņēmusies lielāku starptautisko atbildību un veikusi turpmākus izšķirošus pasākumus, lai mazinātu valstu atkarību un veidotu stabilāku ekonomisko pamatu. Šie mērķi ir svarīgi visām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm.

ES paplašināšanās gūst jaunu impulsu

Paplašināšanās darba kārtība guva jaunu impulsu 2022. gada jūnijā, kad Eiropadome apstiprināja Komisijas ieteikumus, atzīstot **Ukrainas, Moldovas un Gruzijas Eiropas perspektīvu un piešķirot Ukrainai un Moldovai kandidātvalsts statusu**. Tas notika pēc tam, kad 2022. gada pavasarī šīs trīs valstis iesniedza pieteikumus dalībai Savienībā un tā paša gada jūnijā Eiropas Komisija nāca klajā ar saviem **atzinumiem**¹⁰. Eiropas perspektīva ir stiprinājusi valstu apņēmību īstenot reformas, kas nepieciešamas saistībā ar pievienošanās procesu Savienībai, jo īpaši Komisijas atzinumos minētos pasākumus/prioritātes. Komisija sava regulārā paplašināšanās dokumentu kopuma ietvaros, kurā no šā gada ir iekļauta Ukraina, Moldova un Gruzija, ziņo par šo pasākumu/prioritāšu izpildi.

Rietumbalkānos 2022. gada jūlijā notika pirmā starpvaldību konference par pievienošanās sarunām ar Ziemeļmaķedoniju un Albāniju, kam sekoja ES *acquis* analītiskās pārbaudes (izvērtēšanas) process, kuru plānots pabeigt 2023. gada decembrī. Eiropadome 2022. gada decembrī Bosnijai un Hercegovinai piešķīra **ES kandidātvalsts statusu** ar nosacījumu, ka šī valsts īstenos pasākumus, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra paziņojumā par paplašināšanās politiku¹¹. **Kosova*** 2022. gada decembrī iesniedza pieteikumu par dalību ES. Eiropas Savienība 2023. gada pavasarī vienojās liberalizēt vīzu režīmu ar Kosovu no 2024. gada 1. janvāra.

Turpinājās **augsta līmeņa sadarbība** ar paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Komisija 2022. gada novembrī notikušās **Berlīnes procesa Rietumbalkānu augstākā līmeņa sanāksmes** laikā paziņoja par ievērojamu enerģētikas atbalsta paketi 1 miljarda EUR apmērā, lai, piešķirot dotācijas, palīdzētu Balkānu valstīm pārvarēt enerģētikas krīzes tiešās sekas un stiprinātu izturētspēju īstermiņā un vidējā termiņā. **ES un Rietumbalkānu augstākā līmeņa sanāksme** notika 2022. gada decembrī Tirānā. Tas, ka augstākā līmeņa sanāksme pirmo reizi tika organizēta šajā reģionā, skaidri apliecināja pilnīgu un

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/AC_23_3196

¹⁰ [COM\(2022\) 405 final](#), [COM\(2022\) 406 final](#), [COM\(2022\) 407 final](#).

¹¹ [COM\(2022\) 528 final](#).

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovai neatkarības deklarāciju.

viennozīmīgu apņemšanos attiecībā uz Rietumbalkānu Eiropas perspektīvu. ES atzinīgi novērtēja izrāvienu sarunās par trim jauniem kopējā reģionālā tirgus nolīgumiem, kas atvieglo pārvietošanās un nodarbinātības brīvību visā reģionā. Augstākā līmeņa sanāksmes ietvaros tika pieņemts ceļvedis viesabonēšanas izmaksu samazināšanai starp ES un Rietumbalkānu valstīm.

ES līderi 2023. gada 6. oktobrī **valstu un valdību vadītāju neformālajā sanāsmē Granadā** atkārtoti apstiprināja, ka paplašināšanās ir ģeostratēģisks ieguldījums miera, drošības, stabilitātes un labklājības nodrošināšanā¹². Viņi uzsvēra, ka valstīm, kuras vēlas kļūt par dalībvalstīm, ir jāaktivizē reformu centieni, jo īpaši tiesiskuma jomā, atbilstīgi pievienošanās procesam raksturīgajam nopelnu principam un ar ES palīdzību. Vienlaikus Savienībai ir jānodrošina vajadzīgais iekšējais pamats un reformas turpmākas paplašināšanās īstenošanai, lai pabeigtu Eiropas Savienības izveidi. Konkrēti paužot ES atbalstu paplašināšanās partneriem, ir būtiski mobilizēt atbilstošu finansējumu, tostarp saistībā ar spēkā esošās daudzgadu finanšu shēmas vidusposma pārskatīšanu¹³.

Berlīnes procesa augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika 2023. gada 16. oktobrī un pirmo reizi tika organizēta šajā reģionā — Tirānā, tika panākts progress kopējā reģionālā tirgus jomā, proti, tika parakstīts nolīgums par vecmāšu, veterinārārstu, medmāsu un farmaceitu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un vairāki kopīgi paziņojumi saistībā ar reģionālo sadarbību. Tā bija arī iespēja ar reģiona līderiem apspriest ES izaugsmes plānu Rietumbalkāniem un svinīgi atklāt Eiropas Koledžas pārstāvniecību Tirānā, tostarp sākt studentu uzņemšanu 2024./25. akadēmiskajam gadam.

Pievienošanās sarunas ar Turciju saskaņā ar Padomes lēmumu kopš 2018. gada ir apturētas. Turcija joprojām ir svarīga Eiropas Savienības partnere un kandidātvalsts, un tās stratēģiskais mērķis ir iestāšanās ES. Tomēr Turcija turpināja attālināties no ES — galvenokārt tāpēc, ka turpinājās tās regress pamattiesību un tiesiskuma jomā, tostarp saistībā ar tiesu varas neatkarību, kā arī netika veiktas reformas vairākos ar nozarēm saistītos jautājumos.

ES un Turcijas paziņojums joprojām bija galvenais sadarbības satvars migrācijas jomā un turpināja sniegt rezultātus, neraugoties uz pastāvīgajām ar tā īstenošanu saistītajām grūtībām. Turcijā joprojām uzturas 3,6 miljoni bēgļu. Turcija arī turpināja aktīvi iesaistīties migrācijas problēmu risināšanā Vidusjūras austrumdaļas maršrutā. Komisija sagaida, ka Turcija ievēros ES un Turcijas paziņojumā noteiktās saistības saskaņā ar Eiropadomes 2021. gada oktobra secinājumiem, tostarp novērsīs neatbilstīgu migrāciju pa sauszemes un jūras ceļiem un atsāks atgriešanu.

Saskaņā ar 2021. gada Eiropadomes secinājumiem¹⁴ par pozitīvu darba kārtību ar Turciju Komisija iesaistījās augsta līmeņa dialogā ar Turcijas iestādēm par lauksaimniecību un lauku attīstību, klimata pārmaiņām, kā arī pētniecību un inovāciju, un uzsāka jaunizveidotās Turcijas investīciju platformas darbību. Nākamais ES un Turcijas augsta līmeņa dialogs par migrāciju un drošību ir plānots 2023. gada 23. novembrī. ES ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas sadarbības attiecības ar Turciju. Eiropadome 2023. gada jūnijā aicināja Augsto pārstāvi un Komisiju iesniegt Eiropadomei ziņojumu par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas attiecībās¹⁵,

¹² <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>.

¹³ [COM\(2023\) 336](#).

¹⁴ [EUCO 7/21](#).

¹⁵ [EUCO 7/23](#).

pamatojoties uz Eiropadomes apzinātajiem instrumentiem un iespējām, un nolūkā turpināt darbu stratēģiskā un tālredzīgā veidā.

Kopš Krievijas agresijas pret Ukrainu sākuma ES attiecības ar Ukrainu ir sasniegušas nebijušu līmeni. Kijevā 2023. gada februārī notika 24. ES un Ukrainas samits un komisāru kolēģijas un Ukrainas valdības tikšanās. Kijevā 2023. gada 2. oktobrī notika pirmā ES un Ukrainas neformālā ārlietu ministru sanāksme, kurā piedalījās Ukraina, ES un 27 dalībvalstis. ES atkārtoti apliecināja savu nelokāmo atbalstu un apņemšanos atbalstīt Ukrainas neatkarību, suverenitāti un teritoriālo integritāti tās starptautiski atzītajās robežās, kā arī valsts virzību uz dalību ES.

Moldovā 2023. gada 1. jūnijā notika otrā Eiropas politiskās kopienas sanāksme, kurā piedalījās 45 Eiropas valstu vadītāji, lai apspriestu kopīgus centienus miera un drošības jomā, kā arī energoatkarību, savienojamību un mobilitāti Eiropā.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir vēl vairāk izcēlis nepieciešamību pēc vienotības un solidaritātes starp ES un tās tuvākajiem partneriem un tādējādi arī pielāgošanās **kopējai ārpolitikai un drošības politikai (KĀDP)** nozīmi paplašināšanās procesā. Tas, ka Albānija, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija turpināja pilnībā saskaņot savu politiku ar ES, joprojām skaidri liecināja par šo valstu stratēģisko izvēli pievienoties ES. Ukrainas vispārējā sadarbība un pielāgošanās ES KĀDP kļuva intensīvāka. Arī fakts, ka ievērojami paaugstinājās Moldovas un Bosnijas un Hercegovinas saskaņotības līmenis ar KĀDP, kā arī Kosovas vienusējā saskaņošana bija nozīmīgs apliecinājums šo valstu stratēģiskajai virzībai uz ES, lai gan sankciju īstenošana Bosnijā un Hercegovinā joprojām ir problemātiska. Pārskata periodā Serbija saglabāja saskaņošanas tendenci, un tiek sagaidīts, ka tā prioritārā kārtā izpildīs savas saistības un pakāpeniski pielāgosies ES KĀDP, tostarp attiecībā uz ES ierobežojošiem pasākumiem, saskaņā ar tās sarunu programmu, kā arī izvairīsies no darbībām un paziņojumiem, kas ir pretrunā ES nostājām ārpolitikā. Gruzijas saskaņotība ar KĀDP joprojām ir zema, un sagaidāms, ka valsts šo tendenci apvērsīs. Pārskata periodā Turcija nav guvusi panākumus saistībā ar pielāgošanos KĀDP, un tās saskaņotības līmenis joprojām ir ļoti zems. Turcija joprojām atteicās pievienoties ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju. Tās retorika, atbalstot teroristu grupējumu *Hamas* pēc tā veiktajiem uzbrukumiem Izraēlai 2023. gada 7. oktobrī, ir pilnīgā pretrunā ES nostājai. Tajā pašā laikā Turcija kopā ar ANO, īstenojot Melnās jūras graudu iniciatīvu, sekmēja Ukrainas labības eksportu pa Melno jūru līdz brīdim, kad Krievija vienusēji pārtrauca šā mehānisma darbību. Partneri turpināja sniegt vērtīgu ieguldījumu kopējās drošības un aizsardzības politikas misijās un operācijās.

Rietumbalkānu valstis, Turcija, Ukraina, Moldova un Gruzija turpināja saskaņot savu nostāju ar ES pozīciju, balsojot par lielāko daļu attiecīgo ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu. Albānija kā ANO Drošības padomes nepastāvīgā locekle turpināja aktīvi iesaistīties starptautisko tiesību, ANO Statūtu un uz noteikumiem balstītas starptautiskās kārtības veicināšanā un aizstāvībā.

Albānija, Bosnija un Hercegovina, Moldova un Ukraina pievienojās Savienības civilās aizsardzības mehānismam. Tās guva ievērojamus panākumus civilās aizsardzības jomā, palielinot savas administratīvās un operatīvās spējas, apliecinot solidaritāti ar Eiropas Savienību. Savienības civilās aizsardzības mehānismā iesaistītajām valstīm mehānisma ietvaros ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā ES dalībvalstīm.

Komisija mudina visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis būt mērķtiecīgākām un stiprināt savu saskaņoto rīcību zaļās pārkārtošanās jomā, jo īpaši piešķirot prioritāti Eiropas zaļā kursa iekļaušanai visās politikas jomās. Valstis, kas ir Enerģētikas kopienas līguma

puses, tiek aicinātas īstenot Enerģētikas kopienas Dekarbonizācijas ceļvedī noteiktās saistības un sagatavoties emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai saskaņā ar Enerģētikas kopienas ieteikumu.

III. PAPLAŠINĀŠANĀS PROCESĀ IESAISTĪTĀS VALSTIS CEĻĀ UZ ES

Melnkalnei ir atvērtas visas sarunu sadaļas, no kurām trīs ir provizoriski slēgtas. Nākamais atskaites punkts ir starpposma kritēriju izpilde attiecībā uz tiesiskuma sadaļām. **Serbijai** ir atvērtas 22 no 35 sarunu sadaļām, no kurām divas ir provizoriski slēgtas. Ceļš uz turpmāku kopu atvēršanu būs atkarīgs no valsts panāktā progresa, jo īpaši no tiesiskuma reformām un attiecību normalizēšanas ar Kosovu.

Komisija saskaņā ar pārskatīto metodiku¹⁶ šā paziņojuma secinājumos un ieteikumos izvērtē **pievienošanās sarunu** ar Melnkalni un ar Serbiju **vispārējo līdzsvaru** un ierosina turpmāko rīcību attiecībā uz katru no šīm valstīm. Nākamās valdības pārstāvju konferences varētu notikt pēc tam, kad būs publicēts šis ikgadējais ziņojumu kopums.

Pēc pirmās starpvaldību konferences ar **Albāniju** un **Ziemeļmaķedoniju**, kas notika 2022. gada 19. jūlijā, Komisija nekavējoties uzsāka izvērtēšanas procesu. Ir notikušas visas sesijas par 1. kopu ("Pamatjautājumi"), 2. kopu ("Iekšējais tirgus"), 3. kopu ("Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme") un 4. kopu ("Zaļā programma un ilgtspējīga savienojamība"). Patlaban notiek skaidrojošās un divpusējās sesijas par atlikušajām divām kopām, vai arī tās ir plānotas līdz 2023. gada decembrim. Izvērtēšanas ziņojumi par kopu "Pamatjautājumi" Padomē tika iesniegti 2023. gada jūlijā. Iestādes ir konsekventi paudušas savu politisko apņemšanos sasniegt stratēģisko mērķi — integrāciju ES — un vēlmi virzīties uz priekšu pievienošanās sarunās, pamatojoties uz pastāvīgu progresu reformu jomā.

Pēc 2022. gada oktobrī **Bosnijā un Hercegovinā** notikušajām vispārējām vēlēšanām janvārā beigās darbu sāka jauna valsts līmeņa Ministru padome, bet 2023. gada maija sākumā darbu sāka jaunā federācijas administratīvās vienības valdība. Pēc **kandidātvalsts** statusa piešķiršanas 2022. gada decembrī jaunā valdošā koalīcija paziņoja, ka virzība uz ES ir tās koalīcijas līguma galvenā prioritāte, un puda apņemšanos īstenot atzinumā par Bosnijas un Hercegovinas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā uzskaitītās 14 galvenās prioritātes, Bosnijas un Hercegovinas Ministru padome pieņēma vairākas stratēģijas (par terorismu, organizēto noziedzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un migrāciju) un likumprojektus. Parlaments pieņēma vairākus tiesību aktus saistībā ar 14 galvenajām prioritātēm un pasākumiem, kas norādīti Komisijas ieteikumā par kandidātvalsts statusu. Konstitucionālā tiesa atcēla vairākus Serbu Republikas administratīvās vienības pieņemtos juridiskos un politiskos aktus kā neatbilstošus konstitucionālajai un tiesiskajai kārtībai. Kriminālsodu atjaunošana par neslavas celšanu Serbu Republikas administratīvajā vienībā 2023. gada jūlijā ārkārtīgi negatīvi ietekmē pilsoniskās sabiedrības vidi un ir liels solis atpakaļ pamattiesību aizsardzības jomā. Administratīvās vienības asambleja pirmajā lasījumā pieņēma likumprojektu, kas vērsts pret pilsoniskās sabiedrības grupām kā "ārvalstu aģentiem". Ja šis likumprojekts tiks pilnībā pieņemts, tas būs vēl viens nevēlams un nenoliedzams būtisks solis atpakaļ. Serbu Republikas administratīvā vienība 2023. gada jūnijā pieņēma divus likumus par Konstitucionālās tiesas nolēmumu un Augstā pārstāvja lēmumu nepildīšanu, tādējādi pārkāpjot valsts konstitucionālo un tiesisko kārtību.

¹⁶ [COM\(2020\) 57 final](#).

ES Padome un Eiropas Parlaments 2023. gada pavasarī pieņēma lēmumu par vīzu režīma ar **Kosovu** liberalizāciju. Kosova 2022. gada decembrī iesniedza pieteikumu par dalību ES. Situāciju Kosovas ziemeļos pārskata periodā raksturoja vairākas dažādas intensitātes krīzes saistībā ar vairākām problēmām, un 2023. gada 24. septembrī notikušais vardarbīgais uzbrukums Kosovas policijai bija nopietnākais saasinājums pēdējo gadu laikā. Citas krīzes izraisīja jautājumi par numura zīmēm, kuru rezultātā Kosovas serbi 2022. gada novembrī kolektīvi atkāpās no amatiem Kosovas iestādēs.

Kosova un Serbija attiecīgi 2023. gada februārī un 2023. gada martā noslēdza nolīgumu par virzību uz attiecību normalizēšanu un pieņēma tā īstenošanas pielikumu. Gan Kosovai, gan Serbijai vēl ir jāsāk īstenot attiecīgās no vienošanās izrietošās saistības, kas pusēm ir saistošas un ir daļa no to virzības uz Eiropas Savienību.

ES un **Turcija** turpināja sadarboties saskaņā ar 2021. gada Eiropadomes secinājumiem. Turcija ir kandidātvalsts un nozīmīga ES partnere tādās svarīgās kopīgo interešu jomās kā tirdzniecība, migrācija, terorisma apkarošana, sabiedrības veselība, klimats, enerģētika, transports un reģionālie jautājumi. Pievienošanās sarunas joprojām ir strupceļā, jo Turcija nav apvērsums negatīvo tendenci attālināties no Eiropas Savienības, un vairākās svarīgās jomās tā ir pieļāvusi būtisku regresu. ES atzīst, ka enerģētikas jomā Turcija joprojām ir svarīga un uzticama tranzītvalsts. ES nekavējoties solidarīgi reaģēja uz 2023. gada februāra zemestrīcēm, kas skāra Turcijas dienvidaustrumu daļu, ar Savienības civilās aizsardzības mehānisma starpniecību nosūtot glābēju komandas un atbalstu natūrā, un palīdzēja mobilizēt starptautiskās sabiedrības atbalstu kopā sešu miljardu eiro apmērā. Abas puses veiksmīgi sadarbojas, lai sniegtu ES apsolīto palīdzību 1 miljarda EUR apmērā. Muitas savienība starp ES un Turciju joprojām sniedz labumu abām pusēm. Būtu jānodrošina ES ierobežojošo pasākumu pilnīga ievērošana, jo īpaši ņemot vērā produktu brīvu apriti ES un Turcijas muitas savienībā.

Komisijas atzinumā par **Ukrainas** pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā tika noteikti septiņi soļi, kas Ukrainai jāveic, lai turpinātu virzību uz pievienošanos ES. Eiropadome piešķir Ukrainai kandidātvalsts statusu un aicināja Komisiju ziņot par septiņu soļu īstenošanu, kas ir neatņemama šīs paketes sastāvdaļa.

Komisijas atzinumā par **Moldovas** pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā tika noteikti deviņi soļi, kas Moldovai jāveic, lai turpinātu virzību uz pievienošanos ES. Eiropadome piešķir Moldovai kandidātvalsts statusu un aicināja Komisiju ziņot par deviņu soļu īstenošanu, kas ir neatņemama šīs paketes sastāvdaļa.

Komisijas atzinumā par **Gruzijas** pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā tika noteiktas 12 prioritātes, kas Gruzijai jāīsteno, lai turpinātu virzību uz pievienošanos ES. Eiropadome pauda gatavību piešķirt Gruzijai kandidātvalsts statusu, tiklīdz šīs prioritātes būs īstenotas. Eiropadome aicināja Komisiju ziņot par šo prioritāšu īstenošanu, kas ir neatņemama šīs paketes sastāvdaļa.

IV. PIEVIENOŠANĀS PROCESA EIROPAS SAVIENĪBAI PAMATJAUTĀJUMI

Tā dēvētie galvenie **pievienošanās procesa Eiropas Savienībai pamatjautājumi irtiesiskums, pamattiesības, demokrātisko iestāžu darbība, valsts pārvaldes reforma un ekonomiskie kritēriji.** Iestāžu un pārvaldības kvalitāte ir pamats konkurētspējas, pārticības un sabiedrības labklājības veicināšanai, un tā ir ES *acquis* ievērošanas pamatnosacījums visās jomās. Pārliecinošas un neatgriezeniskas reformas attiecībā uz pamatjautājumiem ir izšķiroši svarīgas, lai paplašināšanās procesā iesaistītās valstis gūtu panākumus ceļā uz pievienošanos ES. Pagājušajā gadā tika novērots progress ar pamatjautājumiem saistīto reformu programmu

īstenošanā, kas tika panākts, reaģējot uz attiecīgajos Komisijas atzinumos iekļautajiem ieteikumiem.

Lai nostiprinātu tiesiskumu, ir nepieciešama neatkarīga, objektīva, atbildīga un profesionāla **tiesu sistēma**, kas darbojas efektīvi un ar pietiekamiem resursiem, bez nepamatotas ārējas iejaukšanās un kurā lēmumi tiek izpildīti efektīvi un savlaicīgi. Dažos gadījumos, piemēram, Albānijā, Moldovā, Serbijā un Ukrainā, tika gūti panākumi un turpinājās tiesu sistēmas reformas. Tomēr lielākajā daļā paplašināšanās procesā iesaistīto valstu tiesu iestādes joprojām ietekmē daudzas problēmas un nepilnības. Dažās valstīs joprojām bija vērojama satraucoša prakse, politiķiem mēģinot publiski nopelt un pakļaut spiedienam tiesnešus, jo īpaši sensitīvās lietās. Joprojām bija spēkā institucionālās kārtība, kas negatīvi ietekmē tiesnešu un prokuroru neatkarību, galu galā ietekmējot pilnvaru līdzsvaru un sadali. Tā rezultātā uzticēšanās tiesu varai kopumā joprojām bija diezgan zema, un sabiedrībā valdīja uzskats par nesodāmību. Vairākās valstīs tieslietu reformu īstenošanas spējas ir ierobežotas pat tad, ja pastāv politiskā griba. Izmeklēšanas un tiesu iestāžu produktivitāte, nodrošinot ticamus rezultātus, ir būtiska, lai panāktu turpmāku progresu ES pievienošanās procesā.

Korupcijas apkarošana joprojām ir paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdību prioritāte. Visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs joprojām ir plaši izplatīta korupcija, tostarp augsta līmeņa korupcija, un bažas vēl aizvien rada publisko un privāto interešu pārklāšanās. Tika pieliktas zināmas pūles, lai stiprinātu cīņu pret korupciju. Svarīga prioritāte joprojām ir korupcijas apkarošanas pasākumu iekļaušana visneaizsargātākajās nozarēs, savukārt tiesībsardzības un tiesu iestādēm ir jāpiešķir lielākas pilnvaras un neatkarība. Joprojām pastāv valsts nozagšanas elementi, novērojami draudi demokrātiskajai stabilitātei, augsta līmeņa korupcija un nepamatota **oligarhu** ietekme, kā arī organizētās noziedzības tīklu mēģinājumi iefiltrēties ekonomikas un politikas sistēmās, valsts pārvaldē un plašsaziņas līdzekļos. Šīs problēmas ir steidzami jārisina, izmantojot sistēmiskas un visaptverošas pieejas. Galvenais panākumu rādītājs būs ticami rezultāti attiecībā uz proaktīvām izmeklēšanām, kriminālvajāšanām un galīgiem notiesājošiem spriedumiem saistībā ar korupciju, organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Lai visi tiesiskuma ķēdes dalībnieki būtu uzticami, tiem ir jāpanāk pārliecinoši rādītāji un rezultāti saistībā ar proaktīvām izmeklēšanām, kriminālvajāšanām un galīgiem notiesājošiem spriedumiem attiecībā uz korupciju, organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Stabilas un konsolidētas **demokrātiskas iestādes** un procesi ir pievienošanās procesa Eiropas Savienībai galvenais pīlārs. Komisija ir sākusi īstenot pastiprinātu un vienkāršotu sadarbību ar paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm attiecībā uz demokrātijas vispārējiem pamatprincipiem neatkarīgi no tā, vai tie attiecas uz vēlēšanu procesu, Parlamenta darbību (tostarp tā lomu valdības darbības un politikas veidošanas pārraudzībā un daudzos gadījumos joprojām pārmērīgo paļaušanos uz paātrinātām procedūrām) vai pilsoniskās sabiedrības lomu.

Lielākajā daļā valstu joprojām bija vērojama izteikta politiskā **polarizācija**, trūka starppartiju sadarbības un saruka pilsoniskās sabiedrības rīcības iespējas. Tā kā nebija produktīva starppartiju dialoga, iestājās ilgstošs politiskais strupceļš un reformu stagnācija. Dažos gadījumos parlamenta debatēs bija vērojama spriedze, tika izmantoti aizvainojoši izteicieni un dažkārt notika vardarbīgi incidenti.

Vairākās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs tika panākts zināms progress **pamattiesību** jomā, uzlabojot izpratni par to, cik svarīgas ir šīs tiesības un brīvības. Tajā pašā laikā turpinājās dažas negatīvas tendences — joprojām bija izplatīta ar dzimumu saistīta

vardarbība, bet plašsaziņas līdzekļu brīvību joprojām ierobežoja politiskas un ekonomiskas intereses, kas vājina valsts iestāžu kontroli, paver ārvalstu iejaukšanās iespējas un negatīvi ietekmē saziņu par ES. Dažās valstīs tiek īstenotas pozitīvas iniciatīvas bērnu un personu ar invaliditāti tiesību jomā. Tomēr praksē pamattiesību aizsardzību negatīvi ietekmē tiesību aktu un politikas nepietiekama īstenošana un vispārējā tiesiskās aizsardzības mehānismu neefektivitāte. Joprojām ir grūti nodrošināt efektīvu aizsardzību pret visām naida un diskriminācijas formām, tostarp pret naidu un diskrimināciju, kas vērsta pret minoritātēm.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbība starp ES un paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm turpināja attīstīties pozitīvā virzienā, lai gan joprojām pastāv problēmas. Rietumbalkānu valstīs joprojām ir noziedzīgu darbību un Eiropas Savienībā darbojošos grupējumu centrs, jo tās ir svarīgs cilvēku tirdzniecības upuru, migrantu nelikumīgas ieviešanas un nelikumīgu preču, jo īpaši ES ievesto narkotiku, tranzīta punkts. Rietumbalkānu izcelsmes noziedznieki un noziedzīgie tīkli būtiski ietekmē arī smago un organizēto noziedzību citās pasaules daļās. Turcija joprojām ir galvenā tranzīvalsts, caur kuru uz ES tiek veikta heroīna kontrabanda. Organizētās noziedzības grupējumi no Moldovas un Gruzijas aktīvi nodarbojas ar migrantu nelikumīgu ieviešanu, organizētiem noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, cilvēku tirdzniecību, kibernetiskajiem, krāpšanu ar bezskaidras naudas norēķiniem, krāpšanu akcīzes nodokļu jomā un cita veida noziegumiem, piemēram, dokumentu viltošanu. Ukraina ģeogrāfiski atrodas nelikumīgu preču kontrabandas uz ES krustcelēs, un tā ir arī cilvēku tirdzniecības izcelsmes un galamērķa valsts. Neraugoties uz problēmām, kas saistītas ar karu, tostarp ierobežotajām institucionālajām spējām, kas izriet no ievērojamiem organizētās noziedzības apkarošanas resursu zaudējumiem, attiecīgās Ukrainas iestādes apliecināja ievērojamu noturību un operatīvās spējas.

Nemot vērā šo valstu perspektīvu nākotnē pievienoties ES, ir ārkārtīgi svarīgi ratificēt un pareizi īstenot starptautiskās konvencijas par tiesu iestāžu sadarbības civillietās, jo īpaši tās konvencijas, ko izstrādājusi Hāgas Starptautisko privāttiesību konference.

Sadarbība **terorisma apkarošanas un radikalizācijas novēršanas** jomā ir svarīga visām paplašināšanās valstīm. Terorisms un vardarbīgs ekstrēmisms joprojām bija izaicinājums un drauds drošībai. **Hibrīddraudi**, tostarp dezinformācija, ārvalstu īstenota informācijas manipulācija un iejaukšanās (*FIMI*) un kiberuzbrukumi, jo īpaši pret kritisko infrastruktūru, paplašināšanās valstīm joprojām ir politisks un drošības izaicinājums. Šo draudu biežums krasi pieauga pēc tam, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu, un šie draudi joprojām rada ievērojamu risku gan ES, gan paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Šajā jomā galvenais sadarbības satvars kopš 2018. gada ir bijis Kopīgais terorisma apkarošanas rīcības plāns Rietumbalkāniem.

Tā kā līdztekus vispārējam neatbilstīgas migrācijas plūsmu pieaugumam Rietumbalkānu maršrutos ir vērojamas mainīgas tendences, ir nepieciešama pastāvīga modrība, jo īpaši attiecībā uz tādu tīklu nelikumīgo darbību, kas nodarbojas ar migrantu nelikumīgu ieviešanu un cilvēku tirdzniecību. Rietumbalkānu reģionā ir panākts progress migrācijas pārvaldības spēju jomā. Komisija 2022. gada decembrī nāca klajā ar ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem nolūkā risināt problēmas, kas saistītas ar pieaugošajām neatbilstīgo ieceļotāju plūsmām uz Eiropas Savienību pa Rietumbalkānu maršrutu. Šā rīcības plāna īstenošana ir devusi pirmos rezultātus — migrācijas spiediens uz Rietumbalkānu maršrutu 2023. gadā ir samazinājies, jo īpaši pateicoties ES un Rietumbalkānu partneru pastiprinātai politiskajai, finansiālajai un operatīvajai iesaistei migrācijas jomā un uzlabotai saskaņotībai ar ES vīzu politiku. Vīzu politikas saskaņotība ar ES joprojām ir ļoti svarīga, lai labi darbotos šo

partnervalstu bezvīzu režīms ar ES. Būtu jāturpina darbs, lai panāktu progresu visās rīcības plāna jomās.

Lai palīdzētu risināt aktuālās problēmas Vidusjūras austrumdaļas maršrutā, Komisija 2023. gada oktobrī nāca klajā ar ES rīcības plānu par Vidusjūras austrumdaļas maršrutu. Tajā izklāstīti operatīvie pasākumi, lai novērstu neatbilstīgu izceļošanu, apkarotu nelikumīgu ieviešanu, nodrošinātu likumīgus ceļus, uzlabotu robežu pārvaldību, atbalstītu sadarbību atgriešanās un atpakaļuzņemšanas jomā un pietiekamas uzņemšanas spējas.

Krievijas kara pret Ukrainu dēļ ir pieaudzis ukraiņu bēgļu skaits. Izšķiroša loma šo bēgļu uzņemšanā ir bijusi Moldovai, kas ir uzņēmusi visvairāk ukraiņu bēgļu uz vienu iedzīvotāju no visām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, kā arī tādām valstīm kā Melnkalne, Serbija, Albānija un Ziemeļmaķedonija.

Valsts pārvaldes un tiesiskā regulējuma kvalitātei ir izšķiroša nozīme Savienības **ilgtermiņa konkurētspēja**¹⁷. Kopumā paplašināšanās procesā iesaistītās valstis valsts pārvaldes kvalitātes ziņā joprojām ir labākajā gadījumā **vidēji sagatavotas**. Pārskata periodā progress reformu jomā kopumā bija ļoti neliels. Lielākā daļa iepriekšējos gados sniegto ieteikumu joprojām ir spēkā. Parasti profesionālai administrācijai ir vismaz daļēji izveidots formāls juridiskais un institucionālais pamats, bet tas netiek sistemātiski piemērots.

Kopš 2022. gada februārī Krievija sāka agresijas karu pret Ukrainu, lielākā daļa no 10 paplašināšanās procesā iesaistītajām **valstīm** ir saskārušās ar lielām ekonomiskām un sociālām problēmām. Ukrainā IKP 2022. gadā samazinājās par 29,1 %, jo visu valsti būtiski ietekmēja Krievijas agresijas karš, kas radīja ievērojamu spiedienu uz makroekonomisko stabilitāti. Rietumbalkānu reģiona **IKP pieauguma temps** 2022. gadā palēninājās līdz 3,2 % salīdzinājumā ar 7,7 % 2021. gadā, kad notika atveseļošanās no COVID-19 ietekmes, taču lejupslīdes intensitāte dažādās valstīs bija atšķirīga: reālā IKP pieaugums samazinājās līdz 6,1 % Melnkalnē, 4,8 % Albānijā, 4 % Bosnijā un Hercegovinā, 3,5 % Kosovā, 2,3 % Serbijā un 2,1 % Ziemeļmaķedonijā. Turcijā IKP pieaugums samazinājās līdz 5,6 %. Moldovā IKP strauji saruka par 5,9 %, savukārt Gruzijā IKP turpināja pieaugt un sasniedza divciparu rādītāju (10,1 %). Ekonomiskās izaugsmes atšķirības starp valstīm galvenokārt noteica kara pret Ukrainu tiešās un netiešās sekas, tostarp tā ietekme uz tirdzniecības sakariem, energoresursiem, pārtikas cenām un bēgļu plūsmām. Desmit valstu ekonomikas perspektīvas joprojām saistās ar lielu nenoteiktību par kara iespējamo turpmāko ietekmi uz izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju.

Arvien svarīgāk ir paātrināt **strukturālās reformas** visās desmit paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, lai vidējā termiņā panāktu **ilgtspējīgu atveseļošanos** un sekmētu šo valstu virzību uz ekonomisko kritēriju izpildi, lai tās varētu pievienoties ES. Tas paredz nodrošināt funkcionējošu tirgus ekonomiku un pierādīt spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru ES.

Sīkāks pārskats par situāciju saistībā ar pievienošanās procesa Eiropas Savienībai pamatjautājumiem visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir sniegts 1. pielikumā.

V. RIETUMBALKĀNU VALSTĪS JĀPAĀTRINA EKONOMISKĀ KONVERĢENCE

Pēc sešiem secīgiem izaugsmes palēnināšanās ceturkšņiem 2023. gada pirmajā ceturksnī Rietumbalkānu reģiona ekonomikas produktivitāte pieauga straujāk nekā iepriekšējos trīs

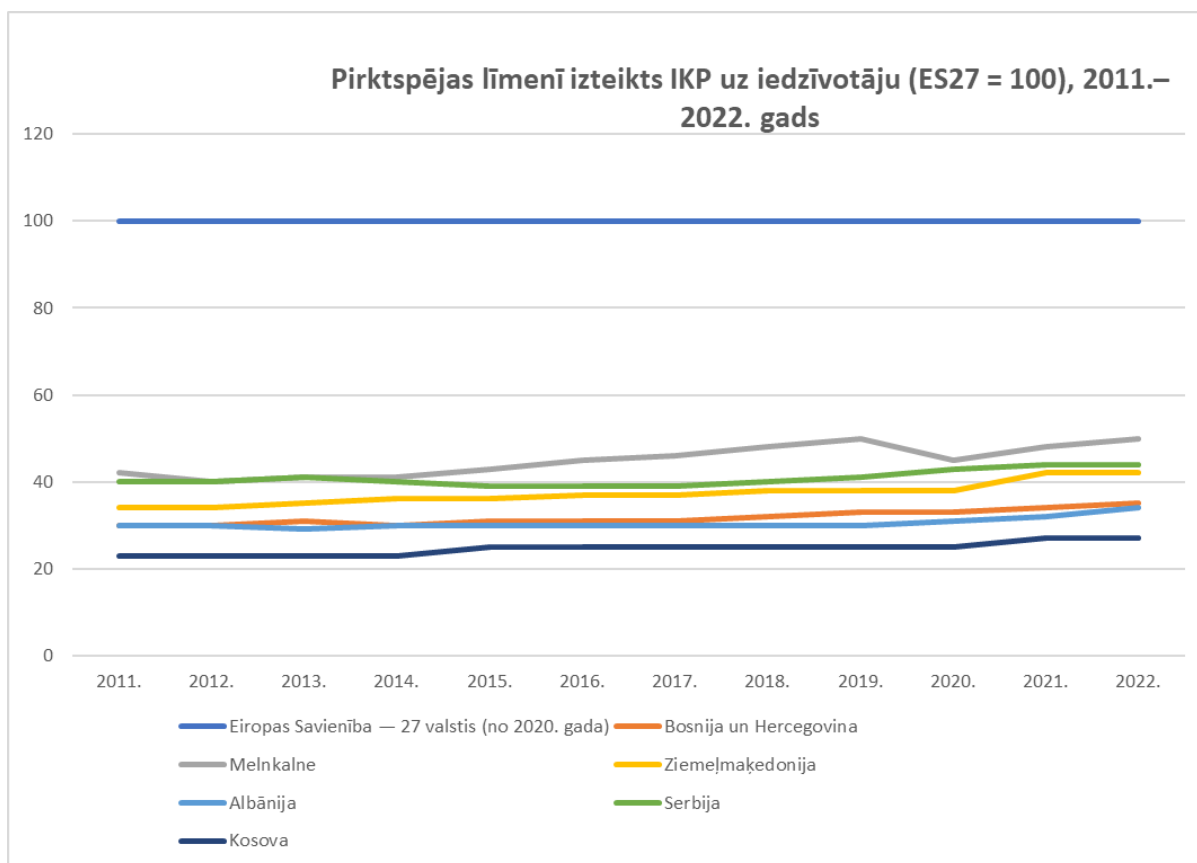
¹⁷ [COM\(2023\) 168 final](#).

mēnešos. IKP pieauguma temps reģionā nedaudz palielinājās — no 1,6 % iepriekšējā gada attiecīgajā ceturksnī līdz 1,7 % pašreizējā ceturksnī, jo vairumā valstu, izņemot Albāniju un Bosniju un Hercegovinu, bija vērojama produktivitātes pieauguma tempa palielināšanās. Izaugsmi kopumā veicināja neto eksports un ieguldījumu atjaunošanās. Privātā patēriņa rādītāji bija neviennozīmīgi, jo lielākajā daļā valstu tā apjoms samazinājās un dažos gadījumos pat kļuva negatīvs, bet Melnkalnē turpināja pieaugt straujā tempā.

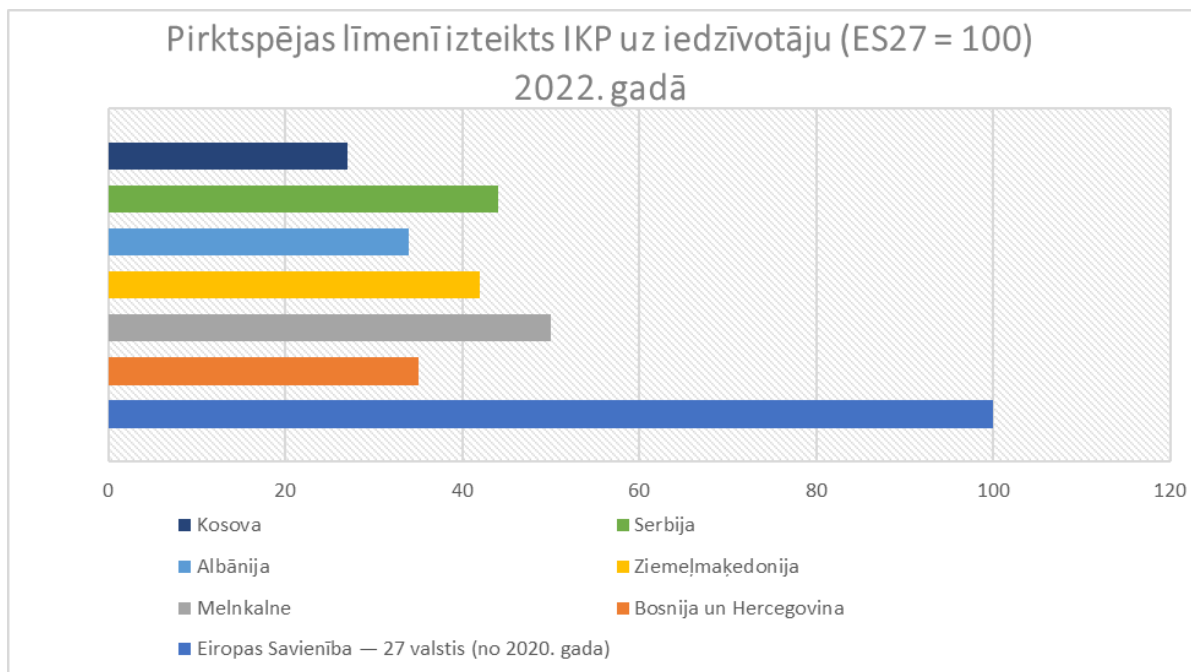
Vēl pirms COVID-19 pandēmijas Rietumbalkānu valstu ekonomikas saskārās ar **lielām problēmām**, kas liedza tām pilnībā izmantot savu ekonomisko potenciālu. Šīs valstis nebija sekmīgi reformējušas savas ekonomikas struktūras un uzlabojušas konkurētspēju, un tajās bija augsts bezdarba līmenis (jo īpaši jauniešu vidū), liela prasmju neatbilstība, noturīga ēnu ekonomika, nelabvēlīga uzņēmējdarbības vide un zems inovāciju līmenis.

Ieguldījumu videi Rietumbalkānu valstīs ir raksturīgs vājš tiesiskums, valsts atbalsta noteikumu pienācīgas izpildes trūkums, iesakņojusies ēnu ekonomika, slikta piekļuve finansējumam un zems reģionālās integrācijas un savienojamības līmenis. Joprojām saglabājas valsts iejaukšanās ekonomikā, tādējādi palielinot korupcijas risku, kam par iemeslu ir vāja publisko finanšu pārvaldība un normatīvās vides un nodokļu biežas izmaiņas. Ir ļoti nepieciešams modernizēt infrastruktūru. Ieguldījumi būtu jānovirza, izmantojot vienotus projektu reģistrus, un tiem būtu jāatbilst prioritātēm, par kurām panākta vienošanās ar ES.

Galvenais ieguvums no dalības ES ir **ekonomiskā konverģence**. Rietumbalkānu valstīs konverģence ir zema — no 30 līdz 50 % no ES vidējā rādītāja (pirktspējas paritātes izteiksmē), un tās attīstības tempi nav pietiekami strauji. ES paplašināšanās piektajā kārtā gūtā pieredze liecina, ka dalība ES vienotajā tirgū apvienojumā ar struktūrfondi pozitīvi ietekmē ekonomisko konverģenci.

Avots: Eurostat, Pasaules Banka.

Avots: Eurostat, Pasaules Banka.

Lai paātrinātu reformas un panāktu lielāku Rietumbalkānu valstu sociālekonomisko konvergenci ar Eiropas Savienību, kā arī palīdzētu šīm valstīm izpildīt prasības dalībai ES,

Eiropas Komisija ierosina jaunu **izaugsmes plānu Rietumbalkāniem**¹⁸, lai paātrinātu noteiktu ar dalību ES saistītu priekšrocību izmantošanu un veicinātu reformu īstenošanu vēl pirms faktiskās pievienošanās

VI. REĢIONĀLĀ SADARBĪBA UN LABAS KAIMIŅATTIECĪBAS

Rietumbalkānu stabilizācijas un asociācijas procesa un paplašināšanās procesa būtiski elementi ir labas attiecības ar kaimiņvalstīm un reģionālā sadarbība.

Pēc tam, kad no 2021. gada 1. jūlija sešās Rietumbalkānu valstīs veiksmīgi tika ieviests režīms **“viesabonēšana kā mājās”**, tika veikti turpmāki sagatavošanās pasākumi, lai **samazinātu viesabonēšanas maksu starp Rietumbalkāniem un ES**. ES un Rietumbalkānu augstākā līmeņa sanāksmē, kas 2022. gada decembrī notika Tirānā, tika pieņemts ceļvedis viesabonēšanas izmaksu samazināšanai starp ES un Rietumbalkānu valstīm. Pirmais maksas samazināšanas posms sākas 2023. gada oktobrī. Šā procesa galīgais mērķis ir līdz 2027. gadam samazināt viesabonēšanas maksu, lietotājam uzturoties ES, līdz līmenim, kas ir tuvs vietējām cenām. ES un Moldovas telekomunikāciju operatori 2023. gada 31. maijā vienojās no 2024. gada janvāra brīvprātīgi samazināt viesabonēšanas tarifus, tādējādi tuvinot Moldovu režīma **“viesabonēšana kā mājās”** zonai.

Ir veikts ievērojams tehniskais darbs visās jomās, uz kurām attiecas **kopējā reģionālā tirgus** iniciatīva. Šā darba mērķis ir nodrošināt cilvēku un speciālistu pārvietošanās un elektronisko pakalpojumu sniegšanas brīvību, kā arī atvieglot tirdzniecību un muitas procedūras reģionā, un tas norit **Reģionālās sadarbības padomes, Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīguma (CBTN) un Rietumbalkānu valstu sešu tirdzniecības un rūpniecības kameru investīciju foruma** aizgādībā. Berlīnes procesa augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika 2022. gada novembrī, sešu Rietumbalkānu valstu līderi apstiprināja vairākus **“mobilitātes nolīgumus”**, kas attiecas uz ceļošanu reģionā, izmantojot ID kartes, augstākās izglītības kvalifikāciju atzīšanu un profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. Pēc šo nolīgumu īstenošanas tie nodrošinās tiesības **“ceļot, studēt un strādāt”** visā reģionā. Ar Transporta kopienas un CBTN aktīvu atbalstu ir izveidotas papildu zaļās un zilās joslas starp Itāliju un attiecīgi Melnkalni un Albāniju, kā arī starp Horvātiju un attiecīgi Melnkalni un Bosniju un Hercegovinu. Kopumā Transporta kopiena ir sniegusi nozīmīgu atbalstu Rietumbalkānu valstīm paplašināšanās procesā, īstenojot attiecīgo ES *acquis* transporta jomā, un tā sniegs tādu pašu atbalstu Ukrainai, Moldovai un Gruzijai pēc to ciešākas pievienošanās Transporta kopienai. Tomēr nesaskaņu dēļ par Serbijas un Kosovas statusa jautājumiem joprojām nebija iespējams oficiāli pieņemt aizvien lielāku skaitu ekonomiski svarīgu lēmumu projektu, par kuriem panākta tehniska vienošanās CBTN ietvaros. Reģionam ir jāuzņemas politiskā vadība, lai pabeigtu šo darbu un pieņemtu juridiski saistošus nolīgumus vai lēmumus starp visiem Rietumbalkānu partneriem savu iedzīvotāju un uzņēmumu labā. Lai to panāktu, visiem partneriem jākoncentrējas uz kopējā reģionālā tirgus izveidi, balstoties uz ES noteikumiem un standartiem, un jāizvairās no vienpusējiem pasākumiem, kuri apdraudētu šo darbu.

Kosovas un Serbijas attiecību visaptveroša **normalizēšana** ES veicinātajā dialogā joprojām ir ļoti svarīga šo valstu nākotnei Eiropā un visa reģiona stabilitātei.

Visām pusēm ir godprātīgi jāīsteno **spēkā esošie divpusējie nolīgumi**, citstarp Prespas nolīgums starp Grieķiju un Ziemeļmaķedoniju un Sadraudzības, labu kaimiņattiecību un sadarbības līgums starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju.

¹⁸ COM(2023) 691.

Rietumbalkānu valstīs joprojām ir svarīgi **pārvarēt pagātnes konfliktu mantojumu** un risināt strīdus, kas radušies 20. gadsimta deviņdesmito gadu konfliktu rezultātā. Vēl ir jāatrisina svarīgi neatrisināti divpusējie jautājumi, citstarp robežu jautājumi un taisnības nodrošināšana kara noziegumos cietušajiem, atlikušo bezvēsts pazudušo personu identificēšana un precīza pagātnes nežēlīgo noziegumu uzskaitē reģionālā līmenī. Eiropas Savienībā nav vietas musinošiem izteikumiem vai kara noziedznieku glorificēšanai — neatkarīgi no tā, kura puse tos pauž.

Attiecības starp **Turciju** un Grieķiju līdz 2023. gada sākumam pasliktinājās, tomēr solidaritāte, ko Grieķijas tauta un valdība izrādīja pēc 2023. gada februāra zemestrīcēm, veicināja attiecību uzlabošanos. Pēc tam notika augsta līmeņa viedokļu apmaiņa, tostarp tikšanās valstu vadītāju līmenī.

Pārskata periodā Turcija neveica neatļautas urbšanas darbības Vidusjūras austrumdaļā.

Lai nodrošinātu stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un lai ES ar Turciju izveidotos sadarbībā balstītas un savstarpēji izdevīgas attiecības, būtiska prasība ir godprātīgi turpināt dialogu un atturēties no vienpusējām darbībām, kas ir pretrunā ES interesēm un ar ko tiek pārkāptas starptautiskās tiesības un ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Tiek sagaidīts, ka Turcija viennozīmīgi paudīs apņemšanos uzturēt labas kaimiņattiecības, ievērot starptautiskos nolīgumus un panākt strīdu mierīgu noregulēšanu saskaņā ar ANO Statūtiem, vajadzības gadījumā vēršoties Starptautiskajā Tiesā.

ES joprojām ir apņēmības pilna aizstāvēt savas un dalībvalstu intereses, kā arī saglabāt reģionālo stabilitāti.

Ir ārkārtīgi svarīgi, lai Turcija iesaistītos un aktīvi piedalītos sarunās ar mērķi panākt taisnīgu, visaptverošu un ilgtspējīgu **Kipras jautājuma noregulējumu** Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmas ietvaros saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām un atbilstīgi principiem, kas ir Eiropas Savienības pamatā. Nevajadzētu veikt nekādas vienpusējas darbības, kas varētu radīt saspīlējumu salā un apdraudēt sarunu atsākšanu. Turcijai ir nekavējoties jāatceļ visas darbības un soļi, kas kopš 2020. gada oktobra veikti attiecībā uz Varošu un kas ir pretrunā attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām. Turcijai steidzami jāpilda tās pienākums pilnībā īstenot ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokolu un panākt progresu attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Turcija turpināja iestāties par divu valstu risinājumu pretrunā ANO Drošības padomes rezolūcijām.

Krievijas agresijas karš pret **Ukrainu** ir ietekmējis attiecības ar tās divpusējiem partneriem un kaimiņvalstīm. Ukrainas iestādes ir centušās uzturēt un vēl vairāk stiprināt sadarbību un diplomātiskās saites ar Eiropas valstīm.

Ukrainas attiecības ar Rietumbalkānu valstīm kopumā ir uzlabojušās, bet Ukrainai un Serbijai, kā arī Bosnijas un Hercegovinas Serbu Republikas administratīvajai vienībai ir atšķirīgi viedokļi par šo valstu attiecībām ar Krieviju. Attiecībās ar Gruziju ir novērots zināms saspīlējums, jo īpaši tāpēc, ka Gruzija nepievienojās sankcijām pret Krieviju. Turcija joprojām ir Ukrainas stratēģiskais partneris, un starp šīm valstīm pastāv nozīmīgas divpusējas ekonomiskās attiecības un cilvēku savstarpējie kontakti, par ko liecina divpusējais bezvīzu režīms un 2022. gada februārī parakstītais brīvās tirdzniecības nolīgums. Turcija ir arī nozīmīga Ukrainas starptautiskās Krimas platformas dalībiece.

Pēc tam, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu, **Moldova** pastiprināja sadarbību ar Ukrainu un Rumāniju tādos jautājumos kā humānā palīdzība Ukrainas bēgļiem, energoapgādes drošība, transports un savienojamība. Kopš Krievijas agresijas kara pret

Ukrainu sākuma Eiropas Komisija Moldovai ir piešķirusi humāno palīdzību vairāk nekā 48 miljonu EUR vērtībā, lai atbalstītu gan valstī dzīvojošos ukraiņu bēgļus, gan Moldovas ģimenes, kas viņus uzņem.

Divpusējā sadarbība ar Ukrainu pārskata periodā turpināja uzlaboties. Kopš Krievija uzsāka karu, Moldova ir solidarizējusies ar Ukrainu, balsojusi par attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām un pievienojusies vairākām politiskām deklarācijām starptautiskajās organizācijās, kuras nosoda militāro agresiju. Valsts uzņēma un atbalstīja lielu skaitu bēgļu, lielā mērā palaujoties uz starptautiskajiem humānās palīdzības sniedzējiem, un aktīvi atbalstīja jaunu tirdzniecības ceļu izveidi saskaņā ar solidaritātes joslū iniciatīvu. Pēc Kahovkas aizsprosta sagraušanas Moldova piedāvāja divpusēju palīdzību Ukrainai, lai cīnītos ar katastrofas humanitārajām sekām.

Gruzija kopš 2008. gada kara ir uzturējusi diplomātiskas attiecības ar visām kaimiņvalstīm, izņemot Krievijas Federāciju. Abas puses piedalās Ženēvas starptautiskajās apspriedēs, ko kopīgi vada ES, ANO un Eiropas Drošības un sadarbības organizācija. Gruzijai ir stratēģiskas partnerattiecības ar Turciju. Gruzija turpina atbalstīt Ukrainas teritoriālo integritāti un suverenitāti, tostarp atbalstot ANO rezolūcijas Ukrainas atbalstam, tomēr tā nav pievienojusies ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju. Lidojumu atsākšana starp Krieviju un Gruziju un Ukrainas pilsoņa, bijušā Gruzijas prezidenta Saakašvili veselības stāvoklis cietumā ir radījis papildu diplomātisko spriedzi.

Ukraina, Moldova un Gruzija arī turpina aktīvi piedalīties **Austrumu partnerībā**.

Teritoriālā sadarbība ļauj paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm strādāt kopā un sadarboties ar kaimiņvalstīm galvenajās sociālajās un ekonomikas nozarēs. Konkrētāk, **pārrobežu sadarbības** programmas rada dialoga un sadarbības iespējas pašvaldību līmenī, jo tiek iesaistītas kopienas, privātais sektors un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam un ES stratēģija Donavas reģionam joprojām sekmē sadarbību starp dalībvalstīm un kandidātvalstīm, stiprinot administratīvās spējas saistībā ar dažādām ES rīcībpolitikām, tostarp kohēzijas politiku, un piedāvā platformu sadarbībai.

VII. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

I.

1. Strauji mainīgajā **ģeopolitiskajā vidē** ES ir pierādījusi, ka ir gatava rīkoties, nostiprinot savu pozīciju pasaules mērogā. Saskaņā ar Eiropas Savienības mērķi veicināt mieru, tās vērtības un tautu labklājību ES paplašināšanās joprojām ir spēcīgs demokrātijas, tiesiskuma un pamattiesību ievērošanas veicināšanas instruments. Ticamas, uz nopelniem balstītas izredzes pievienoties ES ir būtisks pārmaiņu virzītājspēks, kas stiprina mūsu kolektīvo drošību un sociālekonomisko labklājību. Tas ir svarīgs nosacījums izlīguma un stabilitātes veicināšanai Eiropas kontinentā. Reaģējot uz **vēsturisku imperatīvu**, mums tagad ir jāstrādā pie **ES paplašināšanās paātrināšanas un Savienības izveides pabeigšanas**.
2. **ES paplašināšanās politika jau ir guvusi jaunu impulsu**. Rietumbalkānu valstu, Ukrainas, Moldovas un Gruzijas pārliecinošas izredzes kļūt par ES dalībvalstīm ir pašas ES politiskajās, drošības un ekonomiskajās interesēs, un pašreizējā ģeopolitiskajā kontekstā tās ir ļoti svarīgas.

Granadas deklarācijā¹⁹ ES līderi atgādina, ka paplašināšanās “[...] ir dzinulis Eiropas pilsoņu ekonomisko un sociālo apstākļu uzlabošanai, atšķirību mazināšanai starp valstīm, un tam ir jāveicina Savienības pamatā esošās vērtības”. Viņi arī norāda, ka **gan ES, gan nākamajām dalībvalstīm** jābūt gatavām turpmākam Savienības paplašināšanās procesam. Šajā nolūkā Savienībai ir jārada nepieciešamie iekšējie pamatnosacījumi un jāveic nepieciešamās reformas. Tajā pašā laikā ir svarīgi, lai valstis, kuras vēlas kļūt par dalībvalstīm, aktivizētu reformu centienus, jo īpaši tiesiskuma jomā, atbilstīgi pievienošanās procesam raksturīgajam nopelnu principam un ar ES palīdzību.

3. Pagājušajā gadā saistībā ar ES paplašināšanās darba kārtību ir norisinājušies nozīmīgi notikumi.

Eiropadome atzina **Ukrainas, Moldovas un Gruzijas** Eiropas perspektīvu. ES līderi nolēma piešķirt kandidātvalsts statusu Ukrainai un Moldovai, kā arī piešķirt kandidātvalsts statusu Gruzijai, tiklīdz tā būs izpildījusi prioritātes, kas norādītas Komisijas atzinumā par Gruzijas pieteikumu dalībai ES.

Rietumbalkānos 2022. gada jūlijā notika pirmā starpvaldību konference par **pievienošanās sarunām** ar Ziemeļmaķedoniju un Albāniju, kam sekoja ES *acquis* analītiskās pārbaudes (izvērtēšanas) process, kuru plānots pabeigt 2023. gada decembrī. Eiropadome 2022. gada decembrī Bosnijai un Hercegovinai piešķīra **ES kandidātvalsts statusu** ar nosacījumu, ka šī valsts īsteno pasākumus, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra paziņojumā par paplašināšanās politiku. **Kosova** 2022. gada decembrī iesniedza pieteikumu par dalību ES. Eiropas Savienība 2023. gada pavasarī piekrita liberalizēt vīzu režīmu ar Kosovu no 2024. gada 1. janvāra.

4. Visām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm tagad ir **vēsturiska iespēja** stingri saistīt savu nākotni ar Eiropas Savienību. Komisija ir gatava paātrināt attiecīgo valstu pievienošanās procesus un nodrošināt, lai **nākamā paplašināšanās būtu progresu dzinējspēks**. Pievienošanās ir un arī turpmāk būs **uz nopelniem balstīts process**, kas pilnībā atkarīgs no katras valsts objektīvā veikuma. Paplašināšanās politikas stūrakmeņi joprojām ir tiesiskums, ekonomika, demokrātisko iestāžu darbība un valsts pārvaldes reforma. Lai pilnībā izmantotu jauno stimulu, valstīm būs jārīkojas apņēmīgāk, īstenojot nepieciešamās reformas un panākot taustāmu un neatgriezenisku progresu attiecībā uz pamatprincipiem.
5. Turklāt daudzās valstīs ekonomiskā izaugsme ir pārāk lēna, tāpēc konverģence ar ES nenotiek pietiekami ātri. Lai izmantotu Rietumbalkānu reģiona izaugsmes potenciālu, jo īpaši ir nepieciešamas mērķtiecīgas strukturālās reformas. Tiesiskuma un uzņēmējdarbības vides uzlabošana ir būtiski faktori, lai piesaistītu pietiekami lielus ieguldījumus, kā arī veicinātu tirdzniecības integrāciju, kas ir nepieciešama nolūkā veicināt izaugsmi un tuvināt reģionu ES. Tāpēc Komisija paralēli ierosina jaunu **izaugsmes plānu Rietumbalkāniem**²⁰. Plānu veido četri pīlāri, kas viens otru papildinās: i) integrācijas padziļināšana ar ES vienoto tirgu, kam jānotiek roku rokā ar ii) tirgu atvēršanu visām Rietumbalkānu kaimiņvalstīm un kopēja reģionālā tirgus izveidi. iii) Lai padziļinātu pašreizējās reformas, ieguldījumu prioritātes un reformas tiks izklāstītas katrai valstij paredzētajās reformu programmās, pamatojoties uz ekonomikas reformu

¹⁹ [Granadas deklarācija](#).

²⁰ COM(2023) 691; COM(2023) 692 final.

programmām. iv) Šo reformu īstenošana sniegs iespēju saņemt lielāku finansiālo palīdzību.

Divpusēji strīdi, jo īpaši Rietumbalkānos, kavē ne tikai reģionālo ekonomisko integrāciju, bet arī palēnina šo valstu virzību uz ES.. Neatrisinātās problēmas rada nestabilitātes un pat eskalācijas risku, par ko liecina 24. septembra vardarbīgais uzbrukums Kosovas policijai Banjskā, Kosovas ziemeļos. Tāpēc ir svarīgi, lai neatrisinātās problēmas tiktu risinātas un lai iesaistītās puses rastu savstarpēji pieņemamus risinājumus. Šajā kontekstā gan Kosova, gan Serbija tiek aicināta konstruktīvāk iesaistīties ES veicinātajā dialogā, īstenojot nolīgumu par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikumu, kā arī citus ES veicinātā dialoga ietvaros panāktos nolīgumus bez turpmākas kavēšanās vai priekšnosacījumiem. Tas ietver Serbu vairākuma pašvaldību asociācijas/kopienas izveidi. Attiecību normalizēšana ir būtisks nosacījums abu pušu ceļā uz pievienošanos ES. Ja netiks panākts progress, abas valstis riskē zaudēt svarīgas iespējas.

6. **Turcija** vēl aizvien ir viena no Eiropas Savienības galvenajām partnerēm būtiskās kopīgu interešu jomās. ES ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas partnerattiecības ar Turciju.

Padome 2022. gada decembrī atkārtoti uzsvēra, ka Turcija turpina attālināties no Eiropas Savienības un Turcijas pievienošanās sarunas ir faktiski apstājušās un ka patlaban nevar tikt apsvērta sarunu sākšana vai beigšana par turpmākām sadaļām. Šā novērtējuma pamatā esošie fakti joprojām ir aktuāli. Eiropadome 2023. gada jūnijā aicināja Augsto pārstāvi un Komisiju iesniegt Eiropadomei ziņojumu par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas attiecībās, pamatojoties uz Eiropadomes apzinātajiem instrumentiem un iespējām, un nolūkā turpināt darbu stratēģiskā un tālredzīgā veidā. Šis ziņojums tiks iesniegts 2023. gadā. Komisija un Augstais pārstāvis līdz 2024. gada beigām sniegs Eiropadomei jaunāko informāciju par pašreizējo stāvokli saistībā ar iepriekšminētajiem pasākumiem.

II.

7. **Melnkalnē** iestāžu politiskā apņemšanās attiecībā uz šīs valsts pievienošanās procesu Eiropas Savienībai ir valsts galvenā prioritāte un parasti ir atspoguļota politikas lēmumos. Tas ietver stabilu 100 % saskaņotības līmeni ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, tostarp sankcijām. Melnkalne ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem. Tomēr pēdējo divu gadu laikā politiskā nestabilitāte, spriedze, demokrātisko un tiesu iestāžu darbības nepilnības un nespēja izveidot pilnvērtīgu valdību ir kavējusi lēmumu pieņemšanas procesus un reformu īstenošanu, tāpēc sarunas ir ievērojami palēninājušās. Komisija uzskata, ka saskaņā ar sarunu programmu pašlaik ir nodrošināts vispārējs līdzsvars starp progresu tiesiskuma sadaļās, no vienas puses, un progresu pievienošanās sarunās visās sadaļās, no otras puses.

Prioritāte turpmākam vispārējam progresam pievienošanās sarunās un pirms virzības uz citu sadaļu vai kopu provizorisku slēgšanu joprojām ir 23. un 24. sadaļā noteikto **tiesiskuma jomas starpposma kritēriju izpilde**. Lai sasniegtu šo atskaides punktu,

Melnkalnei ir jāpieliek lielākas pūles neatrisināto jautājumu risināšanai, arī tādās ļoti svarīgās jomās kā vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu brīvība, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, kā arī jāpaātrina un jāpadziļina reformas saistībā ar tiesu varas neatkarību, profesionalitāti un pārskatatbildību, tostarp attiecībā uz tiesnešu iecelšanu. Jaunā parlamenta un jaunās valdības izveide notika 2023. gada oktobra beigās. Jaunajai valdībai ir jākoncentrējas uz svarīgāko ar ES saistīto reformu īstenošanu, un būtiska nozīme ir pienācīgai parlamenta darbībai. Darbs ir jāvērs uz to, lai panāktu plašu politisku vienprātību par galvenajām reformām un pastiprinātu uzsvāru uz svarīgākajiem sasniedzamajiem rezultātiem, sekmējot ES integrācijas programmas īstenošanu praksē.

8. **Serbijā** reformu temps paātrinājās pēc jaunās valdības izveides 2022. gada oktobra beigās, lai gan politiskie notikumi pēc divām traģiskām masu apšaudēm 2023. gada maijā izraisīja īslaicīgu palēninājumu. Tiesiskuma jomā Serbija veica pasākumus, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību un pārskatatbildību, savlaicīgi pieņemot tiesību aktus, ar kuriem praktiski tiek īstenoti 2022. gada konstitūcijas grozījumi. Serbija arī sagatavoja un pieņēma jaunus tiesību aktus par plašsaziņas līdzekļiem, kuru īstenošana var būtiski uzlabot regulatīvo vidi. Tā uzlaboja saskaņotību ar ES vīzu politiku un atcēla likumu par īpašām publiskā iepirkuma procedūrām lineārās infrastruktūras projektiem. Lai pieņemtu un īstenotu nepieciešamās reformas tiesiskuma jomā, ir vajadzīgs turpmāks darbs un ilgtermiņa politiskā apņemšanās. Ir pieņemts tiesiskais regulējums, kas ļaus nodalīt gāzes nozari, tomēr šobrīd ir vērojama būtiska kavēšanās. Serbija ir noslēgusi brīvās tirdzniecības nolīgumu ar Ķīnu, un tas rada nopietnus jautājumus. Serbijai prioritārā kārtā ir jāuzlabo saskaņotība ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, tostarp ar ierobežojošiem pasākumiem un paziņojumiem par Krieviju, un jāatturas no darbībām un paziņojumiem, kas ir pretrunā ES nostājām ārpolitikā un citos stratēģiskos jautājumos. Komisija uzskata, ka saskaņā ar sarunu programmu pievienošanās sarunās bija iespējams panākt daudz lielāku progresu. Pastāvīgi jāpievērš uzmanība tam, lai saglabātu vispārējo līdzsvaru starp progresu tiesiskuma sadaļās un attiecību normalizēšanu ar Kosovu, no vienas puses, un progresu pievienošanās sarunās visās sadaļās, no otras puses. Attiecību normalizēšana ir būtisks nosacījums gan Serbijas, gan Kosovas ceļā uz pievienošanos Eiropas Savienībai, un, ja netiks panākts progress, abas valstis riskē zaudēt svarīgas iespējas.

Komisija joprojām uzskata, ka Serbija tehniski ir izpildījusi kritērijus, lai atvērtu 3. kopu (Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme).

Serbijas progress tiesiskuma jomā un attiecību normalizēšana ar Kosovu turpinās noteikt pievienošanās sarunu vispārējo tempu. Paredzams, ka nākamajā gadā Serbija nepārprotami apliecinās savu apņemību virzīties uz priekšu pievienošanās procesā, paātrinot darbu saistībā ar ES pievienošanās reformu īstenošanu visās jomās. Tiek sagaidīts, ka tiesiskuma jomā Serbija novērsīs trūkumus, it īpaši tādās svarīgās jomās kā tiesu sistēma, korupcijas apkarošana un cīņa pret organizēto noziedzību, plašsaziņas līdzekļu brīvība un valsts līmenī veikta kara noziegumu izskatīšana. Tai arī jāpieliek ticami pūliņi, lai apturētu dezinformāciju, ārvalstu iejaukšanos un informācijas manipulācijas, jāsamazina enerģētikas nozares atkarība no Krievijas, jāstiprina sadarbība ar ES migrācijas jomā un jāuzņemas atbildība par proaktīvu un objektīvu komunikāciju par ES. Serbija ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem.

Serbija joprojām piedalās ES veicinātajā dialogā par attiecību normalizēšanu ar Kosovu, taču tai ir jāapliecina nopietnāka apņemšanās, jāiegulda vairāk pūļu un jāpanāk kompromisi, lai virzītu uz priekšu attiecību normalizēšanas procesu ar Kosovu. Serbijai ir jāpilda savas saistības, ko tā uzņēmusies dialogā, un jāapņemas pilnībā īstenot visus iepriekšējos dialoga nolīgumus, kā arī nolīgumu par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikumu. Tiek sagaidīts, ka valsts iesaistīsies konstruktīvāk, lai varētu risināt sarunas par visaptverošu juridiski saistošu normalizēšanas nolīgumu. Tiek sagaidīts, ka Serbija arī pilnībā sadarbosies izmeklēšanā saistībā ar vardarbīgo uzbrukumu Kosovai policijai 2023. gada 24. septembrī un uzbrukumiem *KFOR* 29. maijā. Uzbrukuma izdarītāji ir jāaiztur un nekavējoties jāsauc pie atbildības, un Serbijai šajā sakarā ir pilnībā jāsadarbojas un jāveic visi nepieciešamie pasākumi.

9. **Ziemeļmaķedonijas** iestādes ir konsekventi apgalvojušas, ka to stratēģiskais mērķis joprojām ir pievienošanās ES. Ziemeļmaķedonijai kā sarunās iesaistītajai valstij ir jāīsteno ar ES saistītās reformas, tostarp pamatjautājumu kopas jomās, jo īpaši tiesu sistēmas, korupcijas apkarošana un cīņas pret organizēto noziedzību jomā, kā arī valsts pārvaldes reforma, tostarp valsts finanšu pārvaldības un publiskā iepirkuma jomā. Nopietnas bažas ir izraisījušas dažas izmaiņas Kriminālkodeksā, kas skar daudzas augsta līmeņa korupcijas lietas. Ir ļoti svarīgi stiprināt uzticēšanos tiesu sistēmai un neatlaidīgi cīnīties pret korupciju, tostarp gūstot pārliecinošus panākumus augsta līmeņa korupcijas lietu izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo notiesājošu spriedumu pieņemšanā. Pēc tam, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu, valsts ir turpinājusi pilnībā pievienoties visiem lēmumiem ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā. Ziemeļmaķedonija ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem.

Tā ir apņēmusies prioritārā kārtā uzsākt un panākt attiecīgus konstitucionālus grozījumus, lai Konstitūcijā iekļautu pilsoņus, kuri dzīvo valsts robežās un ir piederīgi citām tautībām. Šī valsts ir labs etniski daudzveidīgas sabiedrības piemērs. Pēc pirmās starpvaldību konferences par ES pievienošanās sarunu procesu ar Ziemeļmaķedoniju 2022. gada jūlijā ES *acquis* analītiskā pārbaude (izvērtēšana) ir noritējusi raiti. Ziemeļmaķedonija ir aktīvi iesaistījusies un izrādījusi lielu ieinteresētību izvērtēšanas procesā. Izvērtēšanas ziņojums par 1. kopu "Pamatjautājumi" Padomē tika iesniegts 2023. gada jūlijā.

Nēmot vērā Padomes 2022. gada jūlija secinājumus, Komisija cer uz ātru un izlēmīgu turpmāko rīcību saistībā ar izvērtēšanas ziņojumu par 1. kopu "Pamatjautājumi", tostarp attiecībā uz valsts ceļvežiem saskaņā ar sarunu programmu, lai līdz šā gada beigām varētu atvērt pirmo kopu.

10. **Albānijas** iestādes ir konsekventi apgalvojušas, ka valsts galvenā prioritāte ir stratēģiskais mērķis pievienoties ES. Albānija ir turpinājusi gūt panākumus ar pamatjautājumu kopu saistītās reformās, tostarp turpinot īstenot visaptverošu tieslietu reformu. Konkrētus rezultātus sasniedza arī Specializētā struktūra korupcijas apkarošanai un cīņai pret organizētās noziedzību (*SPAK*). Turpinājās laba sadarbība ar ES dalībvalstīm un ES aģentūrām cīņā pret organizēto noziedzību. Albānija ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem.

Albānija kā nepastāvīgā locekle ir aktīvi iesaistījusies ANO Drošības padomes darbā, arī kā viena no valstīm, kas sagatavoja rezolūciju par Krievijas agresijas pret Ukrainu nosodīšanu. Tas, ka Albānija panāca savas politikas pilnīgu saskaņotību ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, ir bijis spēcīgs signāls, kas vēsta par šīs valsts stratēģisko izvēli pievienoties ES un par tās kā uzticamas partneres lomu.

Pēc pirmās starpvaldību konferences par ES pievienošanās sarunu procesu ar Albāniju 2022. gada jūlijā ES *acquis* analītiskā pārbaude (izvērtēšana) ir noritējusi raiti. Albānija ir aktīvi iesaistījusies un izrādījusi lielu ieinteresētību izvērtēšanas procesā. Izvērtēšanas ziņojums par 1. kopu “Pamatjautājumi” Padomē tika iesniegts 2023. gada jūlijā.

Nemot vērā Padomes 2022. gada jūlija secinājumus, Komisija cer uz ātru un izlēmīgu turpmāko rīcību saistībā ar izvērtēšanas ziņojumu par 1. kopu “Pamatjautājumi”, tostarp attiecībā uz valsts ceļvežiem saskaņā ar sarunu programmu, lai līdz šā gada beigām varētu atvērt pirmo kopu.

11. Komisija atzinīgi vērtē **Bosnijas un Hercegovinas** reformu centienus laikā pēc 2022. gada decembra Eiropadomes sanāksmes, kurā šai valstij tika piešķirts kandidātvalsts statuss. Komisija atzinīgi vērtē arī to, ka 2023. gada janvārī darbu bez kavēšanās sāka jauna Ministru padome. Politisko partiju publiskā apņemšanās sasniegt Eiropas integrācijas stratēģisko mērķi ir devusi pozitīvus rezultātus.

Tika veikti pasākumi un uzņemtas saistības, lai īstenotu galvenās prioritātes un veiktu pasākumus, kas norādīti Komisijas ieteikumā par kandidātvalsts statusu. Ministru padome pieņēma stratēģijas organizētās noziedzības apkarošanai, veica atjauninātu riska novērtējumu un izstrādāja tam pievienotu rīcības plānu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas apkarošanas jomā, pieņēma stratēģijas un rīcības plānus migrācijas un terorisma apkarošanas jomā un iecēla uzraudzības iestādi valsts kara noziegumu izskatīšanas stratēģijas īstenošanai. Bosnija un Hercegovina ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem. Kontaktpunkts ar Eiropolu sāka darbu 2023. gada jūnijā. Valsts pieņēma likumus, jo īpaši par godprātību tiesu sistēmā, veicot grozījumus attiecībā uz Augsto tiesnešu un prokuroru padomi, spīdzināšanas novēršanu (ieceļot ombudu par valsts preventīvo mehānismu), ārvalstniekiem, brīvu piekļuvi informācijai un pieņēma rīcības plānu dzimumu līdztiesības jomā. Pārskata periodā ir ievērojami uzlabojusies saskaņotība ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, taču vēl ir daudz darāmā attiecībā uz ierobežojošo pasākumu īstenošanu.

Koalīcijas partiju publiskā apņemšanās sasniegt Eiropas integrācijas stratēģisko mērķi kopš kandidātvalsts statusa piešķiršanas ir devusi pozitīvus rezultātus. Tajā pašā laikā Serbu Republikas administratīvajā vienībā ir norisinājušies negatīvi notikumi. Šī administratīvā vienība aicināja Konstitucionālās tiesas tiesnešus atkāpties no amata un pieņēma likumu, kas paredzēja, ka Konstitucionālās tiesas lēmumi netiks izpildīti, tādējādi pārkāpjot valsts konstitucionālo un tiesisko kārtību. Šajā administratīvajā vienībā arī tika atkārtoti ieviesti kriminālsodi par neslavas celšanu, ierobežojot vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību. Administratīvajā vienībā ir plānots pieņemt arī likumprojektu, kas vērsts pret pilsoniskās sabiedrības grupām kā “ārvalstu aģentiem”. Ja tas tiks pieņemts, tas pamattiesību jomā iezīmēs vēl vienu būtisku soli atpakaļ. Separātistu darbības, kas grauj valsts vienotību, suverenitāti, teritoriālo integritāti, konstitucionālo kārtību un starptautisko identitāti, apdraud progresu ceļā uz pievienošanos ES.

Vairāki Konstitucionālās tiesas nolēmumi vēl nav pilnībā izpildīti, īpaši attiecībā uz valsts īpašumu. Abu administratīvo vienību asamblejām būtu ātri jāieceļ tiesneši, lai nodrošinātu pilnu Konstitucionālās tiesas sastāvu. Valstij steidzami jāpabeidz īstenot vēl nepabeigtās konstitucionālās un vēlēšanu reformas. Joprojām ir nepieciešamas reformas, lai Konstitūciju saskaņotu ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, ievērojot *Sejdić-Finci* judikatūru.

Kopumā Bosnijai un Hercegovinai ir jāturpina darbs, lai īstenotu 14 galvenās prioritātes, kas izklāstītas Komisijas atzinumā par tās pieteikumu dalībai ES, un pasākumus, kas norādīti Komisijas ieteikumā par kandidātvalsts statusu. Pašreizējā situācija saistībā ar 14 galveno prioritāšu īstenošanu ir aprakstīta valsts ziņojumā. Komisija iesaka sākt ES pievienošanās sarunas ar Bosniju un Hercegovinu, tiklīdz būs panākta pietiekama atbilstība dalības kritērijiem.

Komisija ziņos Padomei par paveikto ne vēlāk kā 2024. gada martā.

12. Pēc tam, kad **Kosova** 2022. gada decembrī iesniedza pieteikumu dalībai ES, tās valdība turpināja īstenot ES reformu programmu. Kosova guva panākumus, īstenojot jau sen sniegtos ES ieteikumus par vēlēšanu reformu, un tā rezultātā tika pieņemti divi svarīgi vēlēšanu likumi. Kosovai jāpalielina centieni stiprināt tiesiskumu un valsts pārvaldi, kā arī palielināt enerģētisko noturību. Kosova ir palīdzējusi pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas uz ES, sadarbojoties, lai īstenotu ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem. Plānots, ka vīzu režīma liberalizācija attiecībā uz Kosovas pilsoņiem stāsies spēkā 2024. gada 1. janvārī. Situāciju Kosovā ziemeļos ir ietekmējušas vairākas dažādas intensitātes krīzes. Kosovā serbi 2022. gada novembrī kolektīvi atkāpās no amatiem Kosovā iestādēs. Pēc viņu atkāpšanās 2023. gada aprīlī četrās pašvaldībās Kosovā ziemeļos tika organizētas vietējās papildvēlēšanas. Ļoti zemā vēlēšanu aktivitāte, jo īpaši Kosovā serbu kopienā, liecināja, ka šīs vēlēšanas nepiedāvā ilgtermiņa politisku risinājumu. Vēl joprojām ir svarīgi atjaunot situāciju, kurā Kosovā serbi aktīvi piedalās vietējā pārvaldē, policijas un tiesu iestāžu darbā Kosovā ziemeļos. Visās četrās pašvaldībās pēc iespējas drīzāk ir jāorganizē pirmstermiņa pašvaldību vēlēšanas, kas būtu pilnībā iekļaujošas un kurās bez nosacījumiem piedalītos Kosovā serbi. Kosovai ir jāiesaistās deeskalācijā Kosovā ziemeļos, samazinot Kosovā īpašo policijas spēku pastāvīgo klātbūtni, atvieglējot zemes atsavināšanu un izlikšanas rīkojumu izpildi ziemeļos.

Kosova piedalās ES veicinātajā dialogā par attiecību normalizēšanu ar Serbiju, taču tai ir jāapliecina nopietnāka apņemšanās, jāiegulda vairāk pūļu un jāpanāk kompromisi, lai virzītu uz priekšu attiecību normalizēšanas procesu ar Serbiju. Kosovai ir jāpilda savas saistības, ko tā uzņēmusies dialogā, un jāapņemas pilnībā īstenot visus iepriekšējos dialoga nolīgumus, kā arī nolīgumu par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikumu. Tiek sagaidīts, ka Kosova iesaistīsies konstruktīvāk, lai varētu risināt sarunas par visaptverošu juridiski saistošu normalizēšanas nolīgumu. Attiecību normalizēšana ir būtisks nosacījums gan Serbijas, gan Kosovā ceļā uz pievienošanās Eiropas Savienībai, un, ja netiks panākts progress, abas valstis riskē zaudēt svarīgas iespējas.

13. **Turcija** ir kandidātvalsts un nozīmīga ES partnere. Pievienošanās sarunas ar Turciju saskaņā ar Padomes lēmumu kopš 2018. gada ir apturētas, jo Turcija turpināja attālināties no ES. Dialogs par tiesiskumu un pamattiesībām joprojām ir neatņemama ES un Turcijas attiecību sastāvdaļa. Bažas joprojām rada atteikšanās izpildīt atsevišķus Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumus. Turcija ir nozīmīgs reģionālais dalībnieks ārpolitikas jomā, kas ir svarīgs elements ES un Turcijas attiecību kontekstā, pat ja pastāv atšķirīgi viedokļi par dažiem ārpolitikas jautājumiem. Tās saskaņotības līmenis ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku joprojām bija ļoti zems, proti, 10 %. Turcija nosodīja Krievijas agresijas karu pret Ukrainu un iesaistījās politiski un diplomātiski, tostarp veicinot tiešas sarunas, strādājot pie deeskalācijas un pamiera, sekmējot Ukrainas graudu eksportu, gūstekņu apmaiņu un sniedzot Ukrainai izšķirīgu un ievērojamu militāro palīdzību. Tomēr Turcija joprojām atteicās pievienoties ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju. Tās retorika, atbalstot teroristu grupējumu *Hamas* pēc tā veiktajiem uzbrukumiem Izraēlai 2023. gada 7. oktobrī, ir pilnīgā pretrunā ES nostājai.

Tiek sagaidīts, ka Turcija aktīvi atbalstīs sarunas, lai panāktu taisnīgu, visaptverošu un ilgtspējīgu Kipras jautājuma noregulējumu Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmas ietvaros saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām un atbilstīgi principiem, kas ir Eiropas Savienības pamatā. Ir svarīgi, lai Turcija atkārtoti apstiprinātu apņemšanos piedalīties ANO vadītajās izlīguma sarunās par Kipru saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām, arī to ārējiem aspektiem. Svarīgi arī, lai Turcija izpildītu savu pienākumu nodrošināt ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu.

Sadarbība ar Turciju turpinājās tādās svarīgās kopīgu interešu jomās kā terorisma apkarošana, ekonomika, enerģētika, pārtikas nodrošinājums, migrācija un transports. ES ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas sadarbības attiecības ar Turciju. Komisija un Augstais pārstāvis 2023. gada novembrī iesniegs Eiropadomei ziņojumu, kurā izklāstīs turpmākas iespējas, kā attīstīt šīs attiecības.

14. Komisija atzinīgi vērtē nozīmīgos reformu centienus, ko Ukraina, neraugoties uz Krievijas agresijas karu, ir īstenojusi kopš 2022. gada jūnija Eiropadomes sanāksmes. Komisija uzskata, ka Ukraina ir guvusi ievērojamus panākumus, īstenojot septiņus pasākumus, kas izklāstīti tās 2022. gada jūnija atzinumā, un ir veikusi papildu pasākumus, lai papildinātu un saglabātu šos sasniegumus.

Ukraina ir izveidojusi pārredzamu un uz nopelniem balstītu Konstitucionālās tiesas tiesnešu priekšatlases sistēmu un ir pabeigusi uz godprātību vērstu tiesu pārvaldības struktūru reformu. Ukrainai jāturpina īstenot pieņemtos likumus par tiesnešu atlasi un iecelšanu parastajās tiesās un Konstitucionālajā tiesā. Ukraina ir pastiprinājusi cīņu pret korupciju, pastāvīgi veidojot uzticamu korupcijas lietu izmeklēšanas un notiesājošu spriedumu praksi un nodrošinot galveno korupcijas apkarošanas aģentūru vadītāju pārredzamu iecelšanu amatā. Tā ir veikusi papildu sistēmiskus pasākumus, lai nodrošinātu korupcijas apkarošanas centienu ilgtspēju, tostarp atjaunojusi elektronisko līdzekļu deklarēšanas sistēmu, lai gan ar zināmiem trūkumiem, un ieviesusi valsts korupcijas apkarošanas programmu.

Ukraina ir nostiprinājusi savu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmu, tostarp saskaņojusi tiesību aktus, jo īpaši politiski redzamu personu definīciju, ar *FATF*

standartiem, un ir pieņēmusi visaptverošu stratēģisko plānu un rīcības plānu tiesībsardzības sektora reformai. Ukraina ir arī pastiprinājusi pret oligarhiem vērstus sistēmiskus pasākumus tādās jomās kā konkurence un politisko partiju finansēšana, vienlaikus atliekot pret oligarhiem vērstā likuma piemērošanu. Ukraina ir saskaņojusi savus plašsaziņas līdzekļu tiesību aktus ar ES tiesību aktiem. Tā ir turpinājusi stiprināt mazākumtautību aizsardzību, jo īpaši grozot likumus par mazākumtautībām un izglītību, taču vēl ir jāīsteno Venēcijas komisijas norādītās turpmākās reformas. Šiem reformu procesiem jābūt iekļaujošiem, pilnībā iesaistot mazākumtautību pārstāvjus visos nepieciešamajos posmos.

Lai gan karastāvokļa ieviešanas rezultātā tika pieļauta atkāpe no dažām pamattiesībām, pieņemtie pasākumi ir īslaicīgi un kopumā samērīgi ar situāciju valstī.

Nemot vērā rezultātus, kas kopš 2022. gada jūnija sasniegti saskaņā ar politiskajiem kritērijiem septiņu soļu ietvaros un ārpus tiem, Komisija uzskata, ka Ukraina pietiekamā mērā izpilda Eiropadomes 1993. gada Kopenhāģenas sanāksmē noteiktos kritērijus attiecībā uz to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un cieņu pret minoritātēm un to aizsardzību, ar nosacījumu, ka tā turpinās reformu centienus un izpildīs atlikušās prasības saskaņā ar septiņiem soļiem. Pamatojoties uz to, Komisija iesaka Padomei sākt pievienošanās sarunas ar Ukrainu. Turklāt Komisija iesaka Padomei pieņemt sarunu programmu pēc tam, kad Ukraina būs:

- pieņēmusi valdības ierosināto likumu, ar kuru tiek palielināts darbinieku skaits Ukrainas Valsts korupcijas apkarošanas birojā;
- svītrojusi no Korupcijas novēršanas likuma noteikumus, kas ierobežo VKAB pilnvaras turpināt to īpašumu pārbaudi, kuri jau ir pārbaudīti, un ierobežo VKAB pilnvaras pārbaudīt īpašumus, ko deklarētāji ieguvuši līdz darba sākšanai valsts pārvaldē, neskarot noteikumus, kas attiecas uz valsts drošību kara laikā;
- pieņēmusi likumu, kas regulē lobēšanu saskaņā ar Eiropas standartiem un ir daļa no rīcības plāna pret oligarhiem;
- pieņēmusi likumu, kas attiecas uz atlikušajiem Venēcijas komisijas 2023. gada jūnija un 2023. gada oktobra ieteikumiem, kuri saistīti ar likumu par mazākumtautībām, kā arī uz Venēcijas komisijas ieteikumiem, kas saistīti ar likumiem par valsts valodu, plašsaziņas līdzekļiem un izglītību.

Ukrainai ir jāturpina cīņa pret korupciju, gūstot turpmākus panākumus korupcijas izmeklēšanas un notiesājošu spriedumu jomā.

Komisija pastāvīgi uzraudzīs progresu un atbilstību visās jomās, kas saistītas ar sarunu sākšanu, un līdz 2024. gada martam iesniegs ziņojumu Padomei. Komisija ir gatava sākt gatavošanās darbu, jo īpaši *acquis* analītisko pārbaudi (izvērtēšanu) un sarunu programmas sagatavošanu.

15. Komisija atzinīgi vērtē nozīmīgos reformu centienus, ko **Moldova** ir īstenojusi kopš Eiropadomes 2022. gada jūnija sanāksmes, neraugoties uz Krievijas agresijas kara pret Ukrainu smago ietekmi uz Moldovu. Komisija uzskata, ka Moldova ir guvusi ievērojamus panākumus, īstenojot deviņus pasākumus, kas izklāstīti tās 2022. gada jūnija atzinumā, un ir veikusi papildu pasākumus, lai papildinātu un saglabātu šos sasniegumus.

Moldova ir ieviesusi vērienīgu tiesnešu un prokuratūras iestāžu pārbaudes procesu, kas ir tās visaptverošas tieslietu reformas pamatā. Tā ir reformējusi savu Augstāko tiesu un nodrošinājusi to, ka darbojas Augstākā tiesnešu padome, kurā strādā pārbaudīti locekļi. Ir reformēta institucionālā un tiesiskā korupcijas apkarošanas sistēma. Valsts ir pieņēmusi jaunus tiesību aktus par līdzekļu atgūšanu, finanšu noziegumu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanu. Izmeklēšana pret oligarhiem noritēja sekmīgi, un tiesa aizmuguriski pasludināja notiesājošus spriedumus, lai sauktu pie atbildības oligarhus, kuri bija iesaistīti krāpšanas lietā, kas izsmēla Moldovas valsts līdzekļus, un konfiscēja ievērojamu daudzumu aktīvu.

Ir palielinājies ar korupciju un organizēto noziedzību saistīto izmeklēto lietu skaits. Ir palielinājies arī to gadījumu skaits, kad ir izņemti politiski redzamu personu aktīvi. Moldova, pieņemot vērienīgu rīcības plānu, ir ieviesusi sistēmisku pieeju deoligarhizācijai. Jaunie vēlēšanu, krimināltiesību, plašsaziņas līdzekļu un konkurences tiesību akti stiprina valsts spēju cīnīties pret savtīgām interesēm. Moldova ar ES Iekšējās drošības un robežu pārvaldības atbalsta centra starpniecību ir aktīvi paplašinājusi starptautisko sadarbību ar ES dalībvalstīm un ES aģentūrām.

Tā ir pieņēmusi stratēģijas valsts pārvaldes reformai, nostiprināja valsts finanšu pārvaldību un izveidoja starpiestāžu procesus, kas nepieciešami reformu īstenošanai. Neraugoties uz sarežģītajiem ekonomiskajiem apstākļiem, tā ir palielinājusi algas, lai noturētu valsts dienestā strādājošos un piesaistītu jaunus darbiniekus. Moldova ieviesa publisko ieguldījumu regulējumu, turpināja sabiedrisko pakalpojumu digitalizāciju un panāca progresu vietējo pašvaldību brīvprātīgā apvienošanā.

Moldova ir ņēmusi vērā *ODIHR* un Venēcijas komisijas ieteikumus un iesaistījusi pilsonisko sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesos, tostarp izmantojot platformu dialogam un pilsoniskai līdzdalībai parlamentā. Tā ir arī nostiprinājusi cilvēktiesību aizsardzību, tostarp pilnībā transponējot Stambulas konvenciju valsts tiesību aktos.

Ņemot vērā rezultātus, kas kopš 2022. gada jūnija sasniegti saskaņā ar politiskajiem kritērijiem deviņu soļu ietvaros un papildus tiem, Komisija uzskata, ka Moldova pietiekamā mērā izpilda Eiropadomes 1993. gada Kopenhāgenas sanāksmē noteiktos kritērijus attiecībā uz to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un cieņu pret minoritātēm un to aizsardzību, ar nosacījumu, ka tā turpinās reformu centienus un izpildīs atlikušās prasības saskaņā ar deviņiem soļiem. Pamatojoties uz to, Komisija iesaka Padomei sākt pievienošanās sarunas Moldovai. Turklāt Komisija iesaka Padomei pieņemt sarunu programmu pēc tam, kad Moldova būs:

- guvusi ievērojamus panākumus pārbaudītu Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanā par tiesnešu un prokuroru pašpārvaldes struktūru locekļiem un jauna ģenerālprokurora iecelšanā, īstenojot uz nopelniem balstītu un pārredzamu procesu;
- piešķīrusi atbilstošus resursus un struktūras Moldovas Korupcijas novēršanas prokuratūrai;
- veikusi turpmākus pasākumus deoligarhizācijas jomā, tostarp pieņemot attiecīgus noteikumus, piemēram, par skaidras naudas maksājumiem un finanšu plūsmām.

Moldovai ir jāturpina cīņa pret korupciju, gūstot turpmākus panākumus korupcijas izmeklēšanas un notiesājošu spriedumu jomā.

Komisija pastāvīgi uzraudzīs progresu un atbilstību visās jomās, kas saistītas ar sarunu sākšanu, un līdz 2024. gada martam iesniegs ziņojumu Padomei. Komisija ir gatava sākt gatavošanās darbu, jo īpaši *acquis* analītisko pārbaudi (izvērtēšanu) un sarunu programmas sagatavošanu.

16. Komisija atzinīgi vērtē **Gruzijas** reformu centienus atbilstīgi valsts konstitūcijai, kas paredz, ka integrācija ES ir valsts prioritāte. Lielākā daļa Gruzijas iedzīvotāju atbalsta valsts iestāšanās procesu ES. Lai panāktu vienprātību valsts interešu jautājumos, ir nepieciešama politiskā depolarizācija un pozitīvāka valdošās partijas sadarbība ar opozīcijas partijām un pilsonisko sabiedrību.

Gruzijai ir jāpastiprina pasākumi, lai cīnītos pret dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos, kas vērsta pret ES vērtībām, un jāuzlabo tās saskaņotības līmenis ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Saistībā ar divpadsmit prioritātēm, kas noteiktas Eiropas Komisijas 2022. gada jūnija atzinumā, Gruzija ir pieņēmusi tiesību aktus un politikas pasākumus par dzimumu līdztiesību un vardarbības pret sievietēm apkarošanu, par Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu ņemšanu vērā tiesu darbā un par organizēto noziedzību. Tā ir iecēlusi jaunu valsts tiesībsargu.

Parlamentā ir veikti daži procesuāli pasākumi, lai palielinātu opozīcijas veikto kontroli. Spēcīgas starppartiju politiskās vienprātības panākšana palīdzētu novērst polarizāciju un paātrinātu Gruzijas virzību uz pievienošanos Eiropas Savienībai. Tika pieņemti grozījumi tiesību aktos un parlamenta reglamentā saistībā ar valsts iestāžu darbību un pārskatatbildību un vēlēšanu sistēmu. Tiesu iestāžu reforma ir ietvērusi pasākumus attiecībā uz tiesu nolēmumu pieejamību, tiesnešu iecelšanas pamatojumu, disciplināriem pasākumiem attiecībā uz tiesnešiem un Augstākās tiesas kandidātu atlasī, taču joprojām ir nepieciešama visaptveroša Augstās Tieslietu padomes reforma. Nolūkā saņemt Venēcijas komisijas atzinumu, Gruzija ir iepazīstinājusi to ar šo tiesisko regulējumu un vairākiem citiem svarīgākajiem tiesību aktiem par Vēlēšanu kodeksu, Korupcijas apkarošanas biroju, Īpašo izmeklēšanas dienestu, Personas datu aizsardzības dienestu, kā arī ar rīcības plānu deoligarhizācijai. Turklāt, iesaistot starptautiskus ekspertus, ir svarīgi izveidot īpašu godprātības pārbaudes sistēmu attiecībā uz visiem vadošajiem amatiem tiesu iestādēs, kā arī izveidot efektīvu mantiskā stāvokļa deklarāciju sistēmu.

Tika pieņemts deogarihizācijas rīcības plāns, kas balstīts uz sistēmisku pieeju, un tika atcelta “personalizētā” pieeja. Tika izveidots Korupcijas apkarošanas birojs. Gruzija pastiprināja starptautisko sadarbību cīņā pret organizēto noziedzību. Saistībā ar plašsaziņas līdzekļu plurālismu janorāda, ka pēc prezidenta veiktās apžēlošanas no ieslodzījuma tika atbrīvots opozīcijas plašsaziņas līdzekļu direktors, un parlaments pieņēma grozījumus likumā par apraidi, lai to saskaņotu ar ES tiesību aktiem. Tika pieņemta cilvēktiesību aizsardzības stratēģija un izstrādāts rīcības plāns. Tika noslēgts sadarbības memorands starp parlamentu un dažiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai definētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaisti politikas veidošanas procesos.

Ņemot vērā kopš 2022. gada jūnija sasniegtos rezultātus saistībā ar divpadsmit prioritātēm un papildus tām, Komisija iesaka Padomei piešķirt Gruzijai kandidātvalsts statusu ar nosacījumu, ka tiks veikti šādi pasākumi:

- cīņa pret dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos, kas vērsta ES un tās vērtībām;
- Gruzijas politikas saskaņotības uzlabošana ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku;
- politiskās polarizācijas jautājuma turpmāka risināšana, tostarp veicot iekļaujošāku likumdošanas darbu sadarbībā ar opozīcijas partijām parlamentā, jo īpaši attiecībā uz tiesību aktiem, kas saistīti ar Gruzijas integrāciju Eiropā;
- brīvu, taisnīgu un uz konkurenci balstītu vēlēšanu procesa īstenošana, jo īpaši 2024. gadā, un pilnībā ievērot EDSO/ODIHR ieteikumus; vēlēšanu reformu pabeigšana laikus pirms vēlēšanām, tostarp nodrošinot pienācīgu vēlēšanu pārstāvību;
- parlamentārās pārraudzības īstenošanas pilnveide, jo īpaši attiecībā uz drošības dienestiem; galveno iestāžu, jo īpaši Vēlēšanu administrācijas, Nacionālās bankas un Komunikāciju komisijas, institucionālās neatkarības un objektivitātes nodrošināšana;
- visaptverošas un efektīvas tiesu sistēmas reformas, tostarp visaptverošas Augstās tieslietu padomes un prokuratūras reformas izstrādes pabeigšana un īstenošana, pilnībā īstenojot Venēcijas komisijas ieteikumus un ievērojot pārredzamu un iekļaujošu procesu;
- turpināt darbu saistībā ar Korupcijas apkarošanas biroja, Īpašā izmeklēšanas dienesta un Personas datu aizsardzības dienesta darbības efektivitāti un nodrošināt to institucionālo neatkarību un objektivitāti; iekļaujošā procesā izskatīt Venēcijas komisijas ieteikumus saistībā ar šīm struktūrām; gūt pārliecinošus panākumus korupcijas un organizētās noziedzības lietu izmeklēšanā;
- uzlabot spēkā esošo rīcības plānu, lai īstenotu daudznozaru sistēmisku pieeju deoligarhizācijai saskaņā ar Venēcijas komisijas ieteikumiem, un ievērojot pārredzamu un iekļaujošu procesu, kurā iesaistītas opozīcijas partijas un pilsoniskā sabiedrība;
- uzlabot cilvēktiesību aizsardzību, tostarp ieviešot vērienīgu cilvēktiesību stratēģiju un nodrošinot pulcēšanās un vārda brīvību; uzsākt objektīvu, efektīvu un savlaicīgu izmeklēšanu gadījumos, kad tiek apdraudēta neaizsargātu grupu, plašsaziņas līdzekļu darbinieku un pilsoniskās sabiedrības aktīvistu drošība, un saukt pie atbildības vardarbības organizatorus un vardarbības īstenotājus; apspriesties ar pilsonisko sabiedrību un sadarboties ar to, ļaujot tai jēgpilni iesaistīties likumdošanas un politikas veidošanas procesos, un nodrošināt, ka tā var brīvi darboties.

VIII. PIELIKUMI

- 1. Pievienotās procesa pīlāri**
- 2. Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem galvenie sasniegumi**
- 3. Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem galvenie sasniegumi: pārskats par Ukrainu, Moldovu un Gruziju**

- 4. Trešo personu rādītāji par stāvokli demokrātijas, labas pārvaldības un tiesiskuma jomā kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs**
- 5. Statistikas dati**